

Lluís Millet a Felip Pedrell —Epistolari—

M. DOLORS MILLET I LORAS

L'epistolari que presento, des d'aquestes pàgines, l'integren les cartes de Lluís Millet adreçades a Felip Pedrell des del 1896 al 1904, algunes de 1907, 1909, 1912 i 1922, respectivament, seguides d'altres sense data determinada.¹

Aquesta col·lecció de lletres enclou les activitats que durant un quart de segle desenrotllà l'Orfeó Català, fundat el 1891 per Lluís Millet i Amadeu Vives. Millet, deixeble de Pedrell, per qui sentia una admiració i respecte veritables, escriu al mestre, que des de finals d'octubre de 1894 es trobava a Madrid.

No se si recordarà que per aquell temps que jo rebia lliçons de Vostè, diversos joves entusiastes formàrem un Orfeó Català... ara ens trobem en bones condicions per executar les sublimes composicions del segle d'or de la música religiosa a Espanya. (18 de juliol del 1896)

Pedrell fou, precisament, el gran divulgador de la música religiosa hispànica del Segle d'Or, i Millet tenia en l'Orfeó Català l'instrument adient i perfecte per a les seves interpretacions: Victoria, Guerrero, Morales, ... foren donats a conèixer.

Espero —li escriu en una carta no datada— amb veritable desig les notícies sobre altra música religiosa de nostres grans mestres. La creació de la secció de senyorettes i nois a l'Orfeó va ser deguda especialment a les

¹ Formen part també d'aquesta col·lecció epistolar dues cartes de Joan Millet i Pagès, germà de Lluís i president aleshores de l'Orfeó Català, que es dirigeix a Felip Pedrell en nom de Lluís Millet: 20 i 23 de març de 1900.

ganes de poder executar degudament aquesta música sublim, expressió la més alta del gran art; així és que li agrairé amb l'ànima tot el que m'indiqui en aquest gènere.

Vostè és el portaestendard d'aquest moviment a Espanya, i no pas d'ara, que molt temps fa que li té el cor. A vostè, doncs, hem de recórrer els que procurem prendre'n exemple.

Fruit de l'amistat i del guiatge de Pedrell fou el desig, el deure de descobrir les fonts autèntiques de la música catalana:

Però nosaltres el que desitgem és donar a conèixer obres mestres de músics catalans que com Brudieu en els «Goigs» donin la pauta d'allò que era l'escola catalana d'aquells temps dels Victoria i Palestrina; per això li estimariem amb ànima tot el que faci en aquest sentit per a nosaltres... (28 de desembre del 1896).

Pedrell transcriu per a la massa coral dues obres del Llibre de Madrigals de Brudieu, existent a la Biblioteca de l'Escorial, i els *Goigs a la Verge*. Així veiem com, dins l'àmbit de l'entitat, es forjava a poc a poc —sota l'orientació de Pedrell— una autèntica labor d'estudi, de recerca i divulgació de la música catalana. L'any 1904, apareix el primer número de la *Revista Musical Catalana*, en el qual Felip Pedrell inicia una sèrie d'articles sobre compositors catalans oblidats, encapçalada amb el títol de *Músics vells de la terra* i, en aquest sentit, Millet li escriu el 13 de febrer de 1904:

Ha rebut el segon número de la Revista? L'hi havem enviat ja. Hi ha 24 pàgines de text i encara hem tingut de retirar-ne. El seu article fa goig de veure, amb aquell bé de Déu de l'obra de Vila.

En Pujol està transcrivint el *Bonjorn*. Hi està engrescat. Volem anar a l'arxiu de la Catedral a veure si pesquem més coses de nostre canonge.

La Revista la farem sortir el dia 10 de cada mes per poder donar informació completa de l'anterior. Amb això, tenim temps de rebre l'original fins al dia 25. Li ho dic pel seu govern.

La finalitat de l'Orfeó Català és també el conreu i divulgació del cant tradicional català; vegem-ho en una carta del 2 de setembre de 1896:

...si vostè ens fes la caritat d'harmonitzar-nos algun d'aquells cants de nostra terra que té guardat amb tant d'amor, el nostre agraïment fóra etern. Ho farà?

La labor de Pedrell com a musicòleg i compositor és elogiada i estimulada per Millet al llarg de tot l'epistolari; també li comenta amb

veritable justesa i encert tots els esdeveniments musicals que s'esqueien a Barcelona: concerts, crítiques, conferències, etc.

A primers de febrer del 1897, Pedrell fou nomenat, amb l'acord unànim de la Junta de l'entitat, Soci Honorari de l'Orfeó; així es palesaven i s'estrenyien els lligams que hi havia de sempre entre el mestre i el deixeble, entre el músic tortosí i la institució barcelonina.

Crec que és important de donar a conèixer aquestes extenses lletres de Lluís Millet a Pedrell que, juntament amb els seus nombrosos escrits, evidencien la seva trajectòria musical i humana, fins avui tan poc coneguda i aprofundida, i que constitueixen, sense cap dubte, una base fonamental per a la història de la música catalana de la seva època.

Abans de cloure aquesta breu presentació, vull donar les gràcies al Sr. Pere Artís que ha tingut cura de la transcripció en ortografia moderna del present recull epistolar, respectant-ne, però, les formes i expressions, avui no usades, del seu estil.

1896

1

Sr. D. Felip Pedrell
Madrid

Molt Sr. meu i estimat mestre: Profundament impressionat per la hermosa Missa de Victoria que l'amic Mas ens féu sentir a l'església de St. Pere, i sabent al mateix temps que a la bondat de vostè deu haver obtingut tal joia, a vostè em dirigeixo pregant-li que em concedeixi permís per a treure còpia de la que posseeix en Mas, que no té cap inconvenient a deixar-me-la mentre V. l'autoritzi.

No sé si recordarà que per aquell temps que jo rebia les sàvies lliçons de vostè, diversos joves entusiastes formàrem un *Orfeó Català*, que grat sia a Déu ha marxat avant i com que últimament l'havem engrandit amb una secció de dones i una altra de nois, ens trobem en bones condicions per a executar les sublimes composicions del segle d'or de la música religiosa a Espanya.

Per això li agrairia moltíssim que em donés notícia d'alguna altra Missa de Victoria, Morales, o Guerrero, autors que he après d'estimar amb la seva excellent publicació «Hispaniae schola musica sacra». Alguns dels motetes publicats en aquesta obra els tenim en estudi a l'Orfeó.

Ara perdoni, estimat Mestre, tanta molèstia; si m'he permès de molestar-lo ha estat comptant amb l'entusiasme de V. per a l'art noble, entusiasme que ha encomanat a sos deixebles i en especial a aquest son més humil i admirador

Lluís Millet

Barcelona, 18 juliol 96

Ma direcció: Orfeó Català, carrer Dufort

2

Barcelona 2 setembre 96

Sr. D. Felip Pedrell

Molt estimat mestre: Creient-lo de retorn a Madrid de ses excursions d'apòstol de la bona música, li escric primerament per a donar-li les més expressives gràcies per la música de Victoria que vostè ha tingut la bondat d'enviar-me. L'Orfeó Català per mitjà de sa junta directiva m'encarrega que expressi a vostè son profund reconeixement.

Més endavant penso demanar-li alguna de les composicions dels programes de les conferències de l'«Ateneo» de Madrid. Dic més endavant perquè ara tenim feina llarga, ja que havem començat els assaigs de la Missa de Victoria i a ser possible la cantarem davant de la Moreneta el dia 11 d'octubre en una gran festa que prepara l'Apostolat de l'Oració per a solemnitzar la inauguració d'uns monuments artístics que s'aixecaran al camí de la Cova de la Verge, recordant cada un un misteri del santíssim Rosari. Serà festa grossa i verament catalana. La música de Victoria ha de ressonar ample en la catedral de nostres muntanyes! Ara que he començat els assaigs d'aquesta Missa, com creix ma admiració pel gran geni que creà tal obra! Quina majestat en aquelles onades de misticisme! I quant devem tots els qui tenim una mica de sentiment artístic a qui com vostè ressuscita aquests vins dels arxius polsosos de nostres catedrals! I les dues obretes que vostè

ha enviat a l'Orfeó, sobretot aquell responsori, quin sentiment més fondo vivifica el text llarf! Déu li pagui, que bé s'ho mereix.

Ara vull demanar-li un altre favor i vagi sumant. Com vostè sap, l'Orfeó va néixer principalment per a cooperar al renaixement del cant popular català; per això no hem descuidat mai el conreu de nostra cançó. Aquest any sobretot penso eixamplar el possible el repertori del gènere; ara bé, si V. ens fes la caritat d'harmonitzar-nos algun d'aquells cants de nostra terra que té guardat amb tant d'amor, nostre agraïment fora etern. Ho farà? La collecció de vostè és prou xamosa per a poder triar. Li contesto que en aquesta demanda hi entra una mica l'orgull de poder escriure son nom en nostres programes. Si ens voi fer aquesta almoïna, pensi que pot disposar de les veus d'homes, de dones i de nois. La tessitura dels nois és molt modesta; en general no passen del *mi* del quart espai. En fi, amb aquests elements vostè faci el que vulgui que tot serà benvingut. Oidà!

Junt amb aquesta hi va una lletreta perquè tingui la bondat de subscriure l'Orfeó Català a la «Revista de Música Religiosa» que vostè dirigeix. La subscripció d'un any comptant des del primer número. Per correu rebrà en un paquet certificat els dos motets de Victoria. I ara prou molestar-lo *per avui*, i cregui'm son més agraït amic i admirador

Lluís Millet

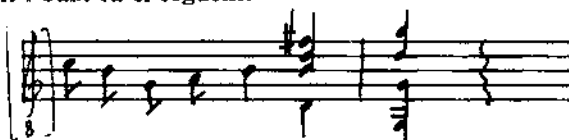
3

21 sep. 96

Sr. D. Felip Pedrell

Molt estimat mestre: Admirables! Ahir acabant l'assaig de la tarda, que essent festa aprofitàrem perquè els nois de nit s'adormen, rebí sa carta amb els Goigs; amb veritable ànsia obrírem la carta, i ja els tenim! Alguns coristes dels que llegeixen més apinyats prop de la partitura... estiguérem cosa d'una hora assaborint-los. La impressió quant a mi fou fonda. A la nit, en Novelli feia el Hamlet, i a bona fe no volia perdre'l, més estava tan saturat d'aquella música i m'hi trobava tan a pler que vaig voler covar-la i... deixí en Shakespeare de banda. La impressió estètica la tenia ben bé a dins, no en volia d'altre.

Un parent, un de casa havia vingut a veure'm i se m'havia fet seu; no l'havia de treure a fora per un anglès encara que fos Shakespeare. No li cantaré jo les excel·lències d'aquesta obra que no en sé pas com vostè; solament li diré que no sé què admirar més si la majestuositat de la primera tornada, les delicadeses de contrapunt de les estrofes o el petit fragment i cànon entre el contralt i baix dels quatre últims compassos. Vaja si els cantarem! Però, escolti, me'ls ha enviat sencers, eh?; hi ha més lletra que va amb la mateixa música? Ja farà el favor d'enterar-me'n. Un dubte tinc: en la part de tenor, en el tercer compàs abans d'acabar la composició, al segon compàs del cànon entre el contralt i baix fa el següent:

Cregui en el respecte i amor de son servidor i amic d'ànima

Lluís Millet

Adjunt van els Goigs; estan copiats. Avui, assaig.

4

Orfeó Català

Barcelona 27 setembre 96

Sr. D. Felip Pedrell

Molt estimat mestre: Tot va avant; els «Goigs» faran un magnífic efecte. Dijous passat vaig ésser a Montserrat, on vegí el P. Guzmán que em digué que havia rebut la carta de vostè. Dit Sr. diu que l'organista del monestir és molt vellet i no té humor d'estudiar coses noves; amb això, que ens encarreguéssim nosaltres mateixos de l'orgue. Així quedarem; mon amic el subdirector de l'Orfeó J. Ma. Comella, coneixedor de l'Instrument se farà càrrec de dita feina. El P. Guzmán no em sabé dir els interludis recomanats per vostè. Amb això li agrairé que ens escrigui. Així també el lloc de la Missa on s'han d'intercalar. Les belleses de l'obra de Victoria van treient relleu. Aquesta admirable música em té el cor robat. L'amic Mas em deixarà uns quants nois de sa capella per a reforçar les sopranos.

Molts són els socis protectors que vénen a sentir els assaigs, quedant tots fonament impressionats. Els catalanistes estan embabiecats amb els «Goigs» de Brudieu. Sobretot, pensi en els Madrigals catalans, perquè el dia de Sta. Cecília pensem fer una vetllada (al matí potser la missa) de Música del segle setzè, presentant per primera vegada a Barcelona la secció de senyoretas; amb aquestes havem assajat ja «O vos omnes» que vostè té en la collecció de Morales però que segons he llegit en el «Boletín» ha resultat de Victoria. Aquest plany de l'amor cristià és senzillament sublim. En assaig també «Jesu dulcis memoria», vertaderament dolcíssim, i el celestial «Ave virgo sanctissima» de Guerrero. Ara faré treure còpies dels dos motets de Victoria que vostè tingué la bondat d'enviar. A això afegeixo els «Goigs» i algun madrigal de Brudieu; què li sembla?

No oblidí la promesa que ens té feta de les cançons. Per amor de Déu!

Repeteixo que la festa de Montserrat serà una solemnitat artísticoreligiosa que farà soroll. El monument causa de la festa (un gran Sant Crist dominant un dels cingles del camí de la Cova) serà una obra superba. Fins les gralles ressonaran pels aires montserratins tocant les tocades més típiques catalanes. Tot català. Visca! Per què no hi ve? Vingui, vingui, a respirar pàtria.

Pensi en què li deia en una anterior de la lletra dels «Goigs».

Dispensi, estimat mestre, tant amoïno i cregui en el respecte i amor de afm. amic i admirador

Lluís Millet

5

Barcelona 7 octubre 96

S.D. Felip Pedrell

Molt estimat mestre: Ja hi som a prop. Tots treballem amb fe per a la gran festa. Al cor d'homes i nois s'hi ha afegit el de senyoretetes amb les quals podrem cantar els goigs a baix en l'església i als claustres en la vetllada; tots plegats fem unes cent vint-i-cinc veus. Els dos tuttis de la tornada fan un efecte sorprenent. En els *solis* de l'estrofa hi he triplicat les veus, triant les de timbre més delicat fent cantar sumament piano i lligat: és deliciós. La Missa va segura, però em falta temps per a fer cantar bé a cada corda, per a frasejar correctament el *melos*. Encara queden uns quants dies; hi farem el que podrem.

Abans de la benedicció de nostra senyera volia fer cantar el «Jesu dulcis memoria» però no sé si serà possible assajar-lo degudament. Després de la benedicció cantarem un himne que jo he fet ex-profès per a homes, dones i nois. Quina vergonya haver de tenir la barra d'alternar amb en Brudieu i Victoria.

En la Missa hi haurà Cabezón. En Comella té escollits fragments d'entre els que vostè va indicar. Acabant la missa, a la plaça i assaig *general* de l'Himne per a cantar en l'acte de descobrir el Misteri. L'himne és de l'amic Vives; és una melodia ample, popular, feta expressa per a un gran uníson. Allà a la plaça es repartirà... i tothom que canti! Havent dinat, tot de gralles i muntanya avall a la benedicció

del Misteri i tothom gran himne que ressonarà majestuós en la sagrada muntanya. Al vespre, la vetllada als claustres coberts per una vela. Allí hi haurà discursos, alguna poesia i nosaltres cantarem els «Goigs», els dos himnes i cançons de la terra. I després a la mateixa nit baixarem la muntanya arrossegats pel prosaic ferrocarril, però dintre el fons de la pensa hi passaran com a fantasmes els records del dia i l'escalf del cor ens demostrarà que hem fet quelcom digne de fer un home.

Si rebés la lletra dels «Goigs» a temps miraria de fer-los inquirir en algun article encomiàstic de la bona música que anem a fer a Montserrat. Hauria de publicar els «Goigs» sencers aviat o fer-nos la caritat quan pugui de deixar-nos-els copiar; i els Madrigals també. Ja pensa en les cançons? No és veritat que som insuportables?

Fins a una altra. Mentrestant, cregui en la veneració de son afectuós i humil amic de cor

Lluís Millet

6

Sr. D. Felip Pedrell

Molt estimat mestre; La festa de Montserrat resultà. La gentada era immensa; hi havia qui deia que la gernació sobrepujava a la de l'any del Mil·lenari. Les cel·les vessaven.

Els actes religiosos resultaren amb tota serietat ja que la gran majoria dels peregrins eren gent senzilla del camp que havien vingut de tots els indrets de Catalunya guardant encara dins del cor la brasa encesa de la fe sencera dels seus avis.

La classe mitja de la ciutat i també la part il·lustrada i l'alta hi tenien representació important.

L'art, ja ho podem dir, hi féu un paper lluidíssim. La gravetat de Victoria i Brudieu entonava just en l'església montserratina portant a l'esperit aires d'immortalitat; i en sortir a fora el timbre verd i agrest de les gralles donava més blavor al cel i feia ganes d'abraçar tothom. La Missa, sense ésser entesa per la generalitat, s'imposà: «Això és estrany», deien «però fa devoció»; això, en boca de gent de muntanya diu més que tot el que han dit nostres *admirables* crítics. Jo en vaig quedar content, sobretot del Kyrie, Gloria i Sanctus.

L'acte de la benedicció de nostra senyera fou d'impressió forta per als orfeonistes i per a tota la gernació que omplia a vessar el temple. Sortírem de la fonda, les gralles al davant; els demaní cosa ben vella; tocaren un pas de xiquets; al darrera la cobia, els nens, un reguitzell de gent menuda; de seguida la florida de l'abril, les noies i voltant la senyera que anàvem a santificar tots nosaltres i els homes orgullosos d'aixecar-la *sobre nostres cants*, com diu en Maragall. L'entrada a l'església, gralles a un costat; la innocència entra primer en la casa de Déu i l'orgue majestuós ofega els espinguets verdosos de les gralles. ¡Oh, Moreneta dolça, aquí la teniu, la nostra bandera, l'emblema de nostres amors! ¡Santifiqueu-la! El Sr. Bisbe tot cobert de roba blanca i d'or amb la mitra sobre el cap. Llavors entonàrem els «Goigs» d'en Brudieu, més que amb nostra gorja amb nostre cor i ànima. Així rendíem dos tributs a la vegada: un a la Verge i l'altre a un *mestre genial català*.

Després de la benedicció entonàrem a tota veu l'Himne que jo he fet amb lletra d'en Maragall.

En Cabezón encaixà admirablement amb en Victoria. La pobra gent que esperava platets i bombo per ésser festa grossa va quedar lluída. A la tarda hi hagué la processó al Misteri; li asseguro que fou espectacle hermós. Amb ordre admirable, baixava la gent pel tortuós caminet; semblava un regueró de formigues que anàvem a proveir pa per l'ànima. Quina llàstima que els cants del pelegrins fossin tan dolents —en castellà molts d'ells— i amb aquella tonada de color de gos quan fuig, ni blanc ni negre, amb aquell estil sense estil. Però què diantre!; el grandios de l'escenari, el sentiment que covava en els cors recompensaven el mal d'orelles. Després de la benedicció de la creu es cantà l'himne d'en Vives que produí gran efecte; l'eco engrandia les veus i semblava que el cor de la muntanya contestés *hossanna*.

Massa feina s'havia fet i el temps era curt per a fer la vetllada preparada; l'Orfeo després de sopar sols tingué temps de cantar els estimats «Goigs» i l'«Himne de la Senyera», per haver de marxar la major part d'orfeonistes amb l'últim tren. Em sabé molt greu no poder cantar cançons de la terra. Hauria estat el sello final a les festes del dia.

Heus ací, estimadíssim mestre, la relació a l'engròs de la festa que vostè tan ha ajudat a realitzar amb sa bondat i amor a l'art noble.

Prengui, doncs, també part en nostra satisfacció.

Allà dalt no fou possible treure fotografia; mirarem de fer-ho ara a Barcelona.

Per separat li enviaré demà alguns diaris. No es faci il·lusions. Aquí a Barcelona, si hi ha algú de bona voluntat que té pressentiment del que val la cosa, no és crític ni músic. Què hi farem... Mentrestant els goigs que un experimenta estudiant la gran música ningú no ens els treu de sobre.

Cregui, estimat mestre, en l'amor i veneració de son afectíssim amic

Lluís Millet
Barcelona, 14 octubre 1896

7

Orfeó Català
Barcelona 29 octubre 96
Sr. D. Felip Pedrell

Molt estimat mestre: Mil gràcies per la felicitació. L'Orfeó, agraït a vostè, li ha enviat una fotografia presa als jardins del Teatre Líric. Suposo que haurà rebut per correu els periòdics que li vaig enviar. Avui mateix li n'he enviat tres més: una «Revista Popular», qui no és altre que en Sanchez Torres. Aquest senyor se'ns ha tornat un místic de cap a peus, un frare amb levita. Avui he vist uns dels capparets de dita «Revista», qui m'ha dit que se van veure obligats a retocar algun concepte per massa entusiasta. *Nada menos* que deia que l'oració de l'Orfeó havia estat la més agradable a Déu de totes les que havien sortit dels cors inflamats dels pelegrins!

En les «Renaixença» hi veurà dos articles d'en Sunyol. Un d'aquells que li deia en ma anterior, que pressenten el vertaderament hermós en l'art. Amb aquest senyor havem conquistat un gran element de propaganda. No va poder venir a Montserrat, però és protector de l'Orfeó i ve sovint als assaigs. Jo li vaig deixar totes les «Revistes» de vostè i també «La tribune de St. Gervais» a la qual també estem subscriptes. Tot s'ho ha empassat en un parell de dies i crec que en treurà tela per diversos articles.

El dia de Sta. Cecília farem la repartició de premis als nois. Aprofitant aquesta festa donarem una altra injecció de música polifònica, no podent-li dir avui encara el programa; el que sí penso és cantar el Kyrie, Gloria i Sanctus de la «Missa» amb les noies i tot, el que potser

privarà d'acabar d'estudiar els altres motets que estan en preparació. De totes maneres tot vindrà al seu temps.

Crec que l'atmosfera està preparada per avançar de debò en la restauració de la bona música a l'església. A St. Felip Neri, els felipons em consta que se'n preocupen de valent, havent començat per l'estudi de cant gregorià. Vingueren algun dia d'assaig a l'Orfeó i s'entusiasmaren de valent per Victoria i Brudieu.

I a propòsit, no s'oblidi dels Madrigals i quan pugui despenjar la ploma per a nosaltres ja sap que tocarem a festa.

Les planxes de les «Catalanesques» són foses però he pogut obtenir d'en Berdós dotze exemplars que els poso a la disposició de vostè.

Un altre dia li parlaré d'uns Jocs Florals de música catalana que celebrarà anyalment l'Orfeó. Ja veu que no dormim.

Li haig de dir que he estat nomenat mestre de conjunt vocal de l'Escola Municipal de Música; amb això serà qüestió d'empaltar-hi el *virus* polifònic.

Cregui, estimadíssim mestre, en l'afecte i admiració de s. affm.

Lluís Millet

8

S. D. Felip Pedrell

Molt estimat mestre: No tinc ni una estona lliure; això m'ha fet retardar l'escriure a vostè, tenint-ne grandíssims desigs. Mil gràcies de tot. La traducció d'una carta ressenya de la festa de Montserrat me sorprengué, i no li haig d'amagar que fou agradablement. Tinc tres números d'«El Globo» portant les interessantíssimes conferències de vostè a l'Ateneu i no cal dir-li que les segueixo amb fruïció. El que no he pogut adquirir és la «Revista Contemporànea»; he buscat en diverses llibreries les que vostè m'indicà i no la tenen. De totes maneres vaig avisar a en Sunyol i em digué que aniria a l'Ateneu per llegir l'estudi de vostè sobre Victoria.

Els articles d'en Sunyol han fet forrolla. Ja haurà llegit el primer article contestació d'en Goberna que jo li vaig enviar. N'ha publicat tres o quatre més; la veritat és que en Goberna no té gran talent com a escriptor. Però ell, que té una de les capelles més riques de Barcelo-

na, per què tan solament no ho prova de fer música de debò? És que creu que cantant un parell de vegades l'any la Missa de Liszt ja ha complert? El divendres sant de l'any passat va fer una *Tarde sacra* en la qual llüen Bach, Haendel, Schumann (sic), Wagner i Beethoven amb el primer temps de la sonata en do sostingut menor cantada amb lletra llatina. Mare de Déu, quin criteri!

Però la qüestió és que hem aixecat la llebre. Hi ha qui es creu que tot això és mogut qui sap per qui i fan passos per saber-ho.

Ah! Victoria va triomfar diumenge passat en el concert primer de la sèrie Nicolau. L'Orfeo hi va prendre part amb la secció d'homes i el primer que va engaltar al públic que havia admirat a Beethoven amb la Quinta i a Wagner amb «Murmuris de la selva», va ser l'«Ave Maria» del mestre d'Avila. I tothom se va recollir i es quedà emocionat i li puc dir que va ser la nota del concert. Tant és així que en Nicolau ara ens prega que en un dels pròxims concerts cantem fragments de la Missa «O quam gloriosum», cosa que veig una mica difícil. Ja veu doncs, venerable mestre, com dóna fruits l'obra.

He rebut lo d'en Soubies; no he tingut temps encara de llegir-ho, però ho he recomanat a Sunyol qui m'ha dit que també ho havia rebut. Espero que en farà alguna cosa.

On viu el *Monsieur* per a donar-li les gràcies? Demà van articles Goberna.

Lluís Millet

Adjunt programa Sta. Cecília. Estimad mestre, una abraçada.

Barcelona 1896

Orfeo Català
Barcelona 2 desembre 96

Molt estimat mestre Pedrell: La cosa bull però no es pot deixar refredar; la rutina és molt còmoda, és una cadira de braços amb coixí i tot. Desgraciadament l'Orfeo de tant en tant ha de prendre alè per a poder fer *crescendo* en sa carrera artística. Per a fer treball seriós en

aquestes menes de incorporacions, és precis no portar pressa. En Mas diu que no pot ésser sempre donar música polifònica per causa de mil inconvenients que no veiem els de fora. Amb tot això no estaria mal que sa autoritzada paraula sostingués l'atenció, que la gent culta de Barcelona té posada en aquesta qüestió. Fóra l'*intermezzo* mentre algú o altre prepara una altra bomba. Perquè bomba va ésser per els enso-pits el concert de Sta. Cecília nostra santa patrona. Jo mai m'hauria pensat que aquella música tan sòbria i tan diferent de les que són preferents del sensual gust artístic modern, commogués, aixequés el públic com va fer el *Gloria*, en la tarda del nostre concert. De vegades fins en tinc remordiment i penso si vaig malejar la magnífica obra de Victòria. Mes de seguida penso que he seguit les preciosíssimes indicacions de sa partitura manuscrita i llavors crec que la generalitat de la gent no són tan estranys al vertader art com en Berlioz creia.

Ja veu que en Sunyol no para; a veure si vostè tira el tro final.

El mestre Pedrell és admirable. Com s'ho fa per a treballar tant i en tant desconegudes coses? No cal dir que envio la recepta a l'editor de «La Corua» (sic) perquè m'envii el remei a mes ànsies de conèixer un assumpte tant interessant i del qual en sóc completament ignorant. Faré propaganda.

No he vist encara el mestre que em recomana. No cal dir que li faré tot el que pugui.

Escolti: no ens oblidis; aquelles cançons de vostè que esperem; aquells *Madrigals* del genial Brudieu...; si els frares tenen tanta feina, mentrestant envii'ns o indiqui'ns motets o misses d'algun català del segle d'or de la música. I d'en Vila, el canonge? No en té res? Sóc molt empipador, però li demano en nom de la cultura, en nom de nostra Catalunya, la mareta nostra...

Cregui en la veneració i profund afecte de son amic de cor

Lluís Millet

Orfeo Català.
Barcelona 28 desembre 96
D. Felip Pedrell

Molt estimat mestre: Vinguen sorpreses, que nosaltres les transmetrem al públic tan bé com sabrem. No es pensi que reposem: les còpies del respons de Victoria igual que els Improperis estan ja llestos i anem a posar-ho en estudi de seguida. Al mateix temps he enviat a buscar a la «Schola Cantorum» alguns motets de Palestrina entre ells la «Ave Maria» per a veus mixtes; què li se sembla, aquesta obra? No és veritat que sembla que al cel no es pot cantar d'altra manera?

La meua intenció és fer un selecte repertori de música polifònica per a la Quaresma donar un cop fort.

Desitjaria que em donés el seu parer sobre les edicions de la «Schola Cantorum».

Però nosaltres el que desitgem és donar a conèixer obres mestres de músics catalans que com Brudieu en els «Goigs» donin la pauta d'allò que era l'escola catalana d'aquells temps dels Victoria i Palestrina; per això li estimarem amb ànima tot el que vostè faci en aquest sentit per a nosaltres. De totes maneres no oblidarem (no faltaria més) a Victoria, Palestrina, Morales, Guerrero, etc.

A propòsit de Brudieu: l'altre dia un fill d'en Sert, el fabricant, em demanà una còpia dels «Goigs» del mestre de la Seu d'Urgell i jo li diguí que demanaria permís a vostè perquè essent obra no publicada encara modernament vaig trobar una mica delicat fer-ho sense el consentiment de qui ha tingut la bondat de remetre'ns-la. El jove Sert em digué que la volia per al compositor francès Camille Benoit qui va demostrar desigs d'obtenir dita obra en saber com era de notable. Espero que sense compliments em respondrà si puc deixar-li.

He llegit les obretes d'en Soubie sobre la música a Espanya i trobo que li devem estar molt agraïts tots els qui treballem per l'art de casa. Fa vergonya que un estranger faci el que cap de nostres crítics ha fet fins ara. Desitjaria saber on se li pot enviar les gràcies, que bé se les mereix.

No oblidí les sorpreses, benivolgut mestre. Pensi també que l'Orfeo desitja cantar alguna obra de vostè; si nosaltres no honorem el bo que tenim a casa, qui ho estimarà? S'ha d'acabar això d'estar sempre embabiecats amb el que és estranger.

Esperant, doncs, que vostè serà generós amb nosaltres com ho ha estat fins ara, queda de vostè respectuós amic i admirador

Lluís Millet

1897

11

Orfeó Català. Barcelona.

4 gener 1897

S. D. Felip Pedrell

Molt estimat mestre: Dispensi'm la tardança a contestar sa estimada lletra del 12 del p.p. Són tantes les coses que haig de fer que no puc complir com deuria amb qui tinc obligació de complir.

El dia de Nadal (que li desitjo que hagi passat bé) anunciarem per primera vegada la Capella de St. Felip Neri. Cantàrem el Kyrie i Credo de la Missa del Papa Marcello i el resto de la «O quam gloriosum» de Victoria. En l'ofertori cantàrem el magnífic motet «O magnum misterium» del mateix.

Tenim, doncs, ja fundada una Capella. Ara els mestres de ídem no podran dir que ens fiquem allà on no ens demanen. Quina rabieta! Per ara tenim de fer la festa dels advocats el dia de St. Ramon de Penyafort cantant la Missa sencera del Papa Marcello. Formarem una massa d'uns vuitanta individus. Això serà a l'església de St. Just. Després tenim compromesos uns funerals pel dia 25 havent-nos demanat una missa de Victoria. Per això és que voldria tenir ja la partició feta copiar per vostè. Li agrairé doncs, si no l'ha enviada, me la remeti tot seguit i digui'm quant li dec per a enviar-li l'import.

Ja veu que la cosa marxa. Ja cal que ens armem bé, perquè la genteta de capella està que bufa.

Aquella bona notícia que li volia donar temps enrera consistia en les

grans probabilitats que hi havia d'adquirir per a nosaltres la Capella de St. Jaume. Sembla que el rector tingué por que féssim música massa seriosa. Alabat sia Déu.

Diumenge vinent fem un concert dedicat als protectors. Hi cantarem el Madrigal d'en Brudieu. Resulta deliciosíssim. Quina inspiració i quin art. L'altre dia el va sentir en Sunyol i va dir que era el millor que cantava l'Orfeo. Jo no ho sé, si és el millor. Sols sé que és un document importantíssim que dóna fe d'un art català que fins ara ens era ben desconegut. Per a poder-lo repetir, un mestre en Gai Saber ens ha fet dues estrofes més, imitant l'estil de la primera. Està molt bé. La lletra original no havem pogut trobar de qui és feta.

Magnífic, l'últim tomo del «Teatro Lírico». L'he llegit tot i estic decidit dar-ne a conèixer alguna cosa. L'espanyol que no agraeixi a vostè el que està fent, no té vergonya. Escolti: en Bassa, que té alguna cosa amb lletra catalana, no ho podríem obtenir? perquè aquell minuet és molt hermós. Estic entusiasmat amb les cançons gallegues que m'envià l'Arana. Li he escrit i enviat les «Catalanesques» com a mostra d'agraïment. Les «Baladas» d'en Montes m'han agradat. Un altre dia en parlarem. Per avui no tinc més temps. Déu li doni força anys de vida.

Lluís Millet

12

Barcelona 3 febrer 97
S.D. Felip Pedrell

Amb molta satisfacció, estimat mestre, li faig saber com l'Orfeo Català en junta general celebrada fa pocs dies prengué el bon acord de nomenar a vostè soci honorari de nostra estimada societat. Aquest acord que ens honora fou pres per aclamació, essent un deute que teníem contret amb l'artista català que més ha treballat en tots sentits per a l'art noble. D'agraïment també ho és, pel molt que ha fet vostè per a nostra modesta associació. Digni's vostè acceptar-ho almenys per la bona voluntat que representa.

Seguim treballant en música polifònica. Havem llegit ja l'«Ecce quomodo» de Victoria i no cal dir-li que l'efecte auditiu ha sobrepujat el que havia fet a la vista. Tenim també en assaig el «Duo Seraphim

clamabant» per a veus blanques del mateix autor al mateix temps que el «Dulcis memorie» i que l'«Ave Maria» de Palestrina. Ja tindrè present l'edició Pustet perquè realment no m'acontenta gaire l'edició d'en Bordes.

Abans d'adquirir altres obres ens convindria molt tenir les composicions d'en Brudieu i Pujol que vostè bonament pogués enviar-nos per així poder fer l'esbós dels programes per a la Quaresma.

Adjunt trobarà una carteta per a fer cobrar l'import de la subscripció a la «Revista».

Els nostres crítics! Són capaços de descoratjar tothom que no sigui un Pedrell de voluntat de ferro, que tota la vida que treballa amb sant entusiasme component obres notabilíssimes, desenterrant vins, enlairant la humil cançó popular a les altures del «Drama Líric». Els *nostres crítics!* Si no fessin *ràbia*, farien *fàstic!*

Avant, mestre: no se n'adoni d'aquests gasetillers arrossaires, pretensiosos i pobres d'esperit. Oh! i si ara vegés vostè una colla de literats, pintors modernistes morats i esblanqueïts com traspassen amb sa vista finíssima d'il·luminats fins on arribà Beethoven i el dit curt que tenia Wagner! i com tenen consciència de les elucubracions modernistes harmòniques dels Frankistes! Li senten un cor d'un de la colla, que crida per comptes de cantar: ah! quina empenta!; si desafinen quin misteri! Creguí que si hi ha bona fe, són dignes de llàstima.

I ara fins una altra; creguim sempre devot amic i admirador

Lluís Millet

Orfeo Català. Barcelona
9 febrer 1897

Benvolgut mestre: Mil gràcies pels magnífics motets d'en Pujol. Tant la manera de fer d'aquest autor com els Goigs de Brudieu demostren que en terra catalana hi havia excellent escola polifònica. De vostè principalment ha de venir aquesta resurrecció gloriosa. Nosaltres per la nostra part farem el que podem. Jo per la meua part ja vaig encarregar no fa molt a un organista de Balaguer que regirés l'arxiu de l'antiga església convent d'allí on en Jaume d'Urgell (el dissortat) havia fet sa residència. De moment, m'han enviat a dir que han trobat molta cosa molt bella; els he recomanat per ara que m'enviessin llista d'autors i a veure si per l'estiu hi fem una passada.

Ara, unes quantes consultes sobre els motets d'en Pujol: en el «Stabat Mater» m'ha estranyat la quasi constant tessitura del contralt col·locada sobre el soprano. No ignoro que moltes vegades és per la major elegància melòdica de la part vocal; però no resulta més contralt el soprano que l'indicat per aquella veu? Al mateix temps, al final del mateix «Stabat» m'ha sorprès la marxa del baix fent octaves amb el contralt; està equivocat? En l'original dessota els compassos dubtosos he escrit el que em sembla que pot fer el baix. Ara vostè dirà. Esperaré que vostè tingui la bondat de contestar-me per a fer treure les còpies per començar de seguida els assaigs.

L'«Ecce quomodo» em creix per moments. Haig de confessar que de moment no vaig endevinar la potència atterradora d'aquest motet o responsori. Les *llamades* contínues de vostè no han ajudat poc perquè a l'últim endevinés el profund lirisme que se'n desprèn, digne de la Bíblia.

He tingut una veritable alegria amb la notícia que em dona del Pròleg dels «Pirineus». Només he tingut una mica de gelosia de no poder fer el que fan a Itàlia per a honorar com se mereix a vostè. Ah, si a l'Orfeo tinguéssim prou mitjans per a fer cosa semblant. De totes maneres, alguna cosa podem fer i si vostè tingués la bondat de recordar-se de la prometença que ens va fer, o almenys indicar-nos alguna de les seves inspiracions perquè l'Orfeo pogués cantar-la en son repertori, tindriem un motiu més d'agraïment envers vostè.

M'he alegrat moltíssim de veure l'estudi sobre Victoria en la «Revis-

ta» perquè se'm feia una mica difícil de trobar aquí a Barcelona la «Contemporánea».

Sens res més que atini ara de moment, queda de V. com sempre amic de cor i admirador

Lluís Millet

14

Orfeó Català.
Barcelona 31 març 1897
S.D. Felip Pedrell

Molt estimat mestre: Mil enhorabones pels seus èxits a Itàlia, que han estat una lliçó per a tants espanyols que gallardegen tothora de gran patriotisme. No cal dir-li que tot l'Orfeó n'ha sentit gran goig. Escolti: per què ha passat per Barcelona com fugitiu escapat? Tan poc ens estima?

Adjunt li envio el programa de música religiosa del concert públic que donarem si Déu ho vol, diumenge propvinent al Liric. Ja veu que tenim pit; però, què diantre!, molt serà que algú o altre no hi disfruti. Per ara li haig de dir que el programa ha cridat l'atenció i que quasi totes les llotges ja són venudes.

Segurament vostè estranyarà no veure incluídes als programes les composicions d'en Pujol; però cregui que no ha estat sense recança i que a la més pròxima ocasió possible les farem sentir. Els motius de l'omissió han estat primerament pel poc temps que quedava ja per a estudiar-les degudament i quan vaig tenir les còpies corals ja estàvem engolfats en l'estudi de les altres peces polifòniques; i segonament per poder fer cabre al programa alguna composició de tonalitat moderna. La importància dels corals de Bach, qui no la reconeix? Els dos que he escollit són admirables. L'«Ave verum» de Mozart crec que servirà com a repòs per als que no entrin gaire en la comprensió del sublim Victoria. Allò de Berlioz és una nota idíl·lica que no deixarà de ser simpàtica.

Em sembla que el programa no és dolent, oi? Vaja, que vostè no es pot queixar de Barcelona. Ahir la Gay i en Laypera (antics coprofectors a l'Orfeó i que se'n van anar perquè volien manar més del que convenia a la societat) van executar amb algunes veus L'«Ave Virgo» de Guerrero; diumenge a la tarda nosaltres omplint de música polifònica les orelles de la gent, i no havent-n'hi encara prou a la nit en la Societat Catalana de Concerts l'amic Mas dava una altra audició de música religiosa, la primera part polifònica, la segona moderna. Em sembla que en farem un xic massa.

Estimat mestre: no faci el sord. L'Orfeó vol cantar alguna cosa de vostè, si pot ser popular, millor; si no el que vostè vulgui, nou o vell inèdit o publicat; vostè indiqui.

Crec que acabo el paper; ja li escriuré l'èxit o el patafi del concert. De totes maneres mentre vostè no dubti de mon entusiasme per l'art digne de l'*home*, quedarà content son affm. amic i admirador

Lluís Millet

5 abril 1897

Molt estimat mestre Pedrell: el concert fou un èxit, cosa que no deixà de ser una sorpresa per a mi. Figuri's que s'hagueren de repetir set o vuit peces. El teatre, ple; la gent, atenta al més petit detall. Vaja, havem guanyat el plet. Al segon número del programa (suposo que el va rebre, que jo li vaig enviar junt amb una carta-felicitaçió de son gran èxit a Itàlia) el públic ja s'escalfà; això que al començament tenia jo les noies espantades. L'Alleluia final va ser aclamat.

Els corals de Bach s'imposaren de valent; l'«Ave verum» de Mozart, repetit; «In monte Oliveti» va ser apreciat en tot son valor, essent una de les peces que impressionà més la gent; l'«Ecce quomodo» *frapà* fort, si bé em sembla que no va ser apreciat del tot, a pesar dels meus esforços. Brudieu, repetit, essent festejat molt més que el dia de Sta. Cecília. La peça de la segona part fou l'«O vos omnes», del més ben

executat del programa; en cap assaig m'havia sortit tan ben accentuat. De la Missa no cal parlar-ne, el Gloria aixecant el públic. Tot plegat una gran satisfacció per *nostre* Orfeó. Amb això, no es pensi que l'Orfeó sigui una massa coral perfecta, ni molt menys. Hi ha elements molt tendres, i veus... molt poques; però l'entusiasme per part de tots pot molt.

En Sunyol avui s'esbrava amb un article entusiasta, que ja li enviaré. En Rodríguez d'Alcantara va dir a un amic que de molt temps no s'havia fet a Barcelona una festa musical tan notable.

En Sunyol prepara un article titulat una cosa així: «La música religiosa en el teatre i la música teatre en l'església». Que es preparin els Marracos.

Res més per avui; solament que rebí una abraçada de son amic de cor

Lluís Millet
Barcelona 5 abril 97

16

Barcelona, 21 abril 97
S.D. Felip Pedrell

Venerable mestre: Mon agraïment i el de l'Orfeó per ses enhorabones. Són els encoratjaments de vostè que han d'influir principalment perquè adelantem el camí emprès.

Un dia o altre ha de ser que l'Orfeó serveixi perquè vostè digui coses noves dels autors *vells-nous*. Fóra gran orgull per a nosaltres. No en demani, de coses noves sobre música als crítics d'aquesta terra. En Sunyol amb tota sa bona voluntat, de vegades n'engega unes! Però encara gràcies, perquè a ell se deu molta part del rebombori que hem aixecat; fins l'«Esquella» parla de música religiosa! L'Orfeó, després del concert del Líric que produí impressió fondíssima a moltes ànimes artistes que hi assistiren (en Rossinyol del *Cau Ferrat* modernista digué que mai no havia rebut impressió més forta) repetirem quasi tot el programa a l'Ateneu, i com el saló de dit Centre era petit per la molta gent que desitjava assistir-hi la sessió tingué lloc al Teatre Principal.

L'Ateneu recompensà l'Orfeó amb una gran medalla i un diploma d'honor.

El dijous sant a la tarda anàrem a Sant Felip Neri. Cantàrem: «Jesu dulcis», «Monte Oliveti» Palestrina, Benedictus del mateix, d'una col·lecció de la casa Breitkopf i el «O vos omnes». De quina manera més admirable lligava aquella música en tan solemne diada! Els pares felipons van quedar engrescats i no veig difícil que d'aquella solemnitat en resulti alguna cosa molt pràctica, de gran transcendència per a l'art religiós a Barcelona. Ja el posaré al corrent.

En Mas va fer una tarda de Divendres Sant molt maca: el que va impressionar de valent van ser els «Improperis» de Palestrina; els dos cors feia magnífic efecte. L'amic Mas és l'únic dels mestres de Capella que es portà dignament. Però, per què no fa més sovint coses semblants?

Rebrà algun altre periòdic; en un article d'en Sunyol hi trobarà projectes atribuïts a l'Orfeó de cantar la Missa Papa Marcello i una Setmana Santa a Sant Felip Neri per l'any que ve; de tot això, per ara res més que projectes.

Tot el que hi hagi de segur ja l'hi escriuré. Com que els fins pels quals fou creat l'Orfeó tiren cap a la música popular catalana, més que cap a altra branca musical, per això no podem abusar donant música polifònica massa seguida. Per això convindria molt poder cantar algun madrigal d'en Brudieu. A veure si ens fa la caritat d'enviar-nos-lo ben aviadet... perquèestic que aquest mestre hi ha d'entrar en bon peu dintre aquest gènere... perquè els Goigs entren de ple en el gènere popular. !Quina sorpresa, estimat mestre, el dia de Pasqua! Ha de saber que uns quants amics de l'Orfeó férem una excursió per la muntanya; agafàrem el tren fins a Aiguafreda; baixàrem i ja entravàrem amb els *camallers* amb les comes guarnides de picarols i al so del flabiol ballant un ballet d'aquells fresquívolos que regalimen innocència muntanyana. Nosaltres anàvem de camí fins a Tagamanent, un pic molt alt d'una de les branques del Montseny. Oh, ens digueren, allà prou trobareu una colla de *camallers* que ho fan prou bé. Au, nois, cuitem-hi; a veure si els arrepleguem sortint de missa. I ala, muntanya amunt, amunt, respirant aquelles olors fortes dels boixos i pinedes. !Oh, mestre, saba de pàtria; au, amunt! Quina festa major pels sentits! Ah, això és català i res més! Quines fondalades! I a mida que ens anàvem enlairant, quines sardanes de muntanyes! Per fi arribàrem al pic: un morro reganyant enlaire. Cansats, suats. Reposàrem la vista per l'horitzó. Per un costat, allà al lluny els Pirineus coronats

de puríssima neu; cap al sud, la serralada de la costa, i per un forat se veia la «tomba del jueu». Després de traspasar una plaça formada per l'església, el fossar, rectoria i un *establiment* on venen de tot, amb el cervell ple de llumetes solars entrarem a l'església i... Mare de Déu!, després de no saber si gosar o sofrir escoltant unes veus cridaires fortes entenguérem que amb aquella tonada típica de Goigs hi deien la lletra dels goigs d'en Brudieu. Sí, senyor!, la mateixa!; encara el poble la guarda vivent. Jo tinc una còpia de la tonada i un amic va treure còpia de la lletra, que estic prompte a enviar-li si ho desitja.

Magnífic l'himne dels Almogàvers, però quan disposarem d'orquesta per a executar-ho?; i la dona capaç de donar son degut relleu a aquella valenta melodia?; són inconvenients greus que dificulten poder-ho executar per ara; què li sembla?

Potser l'he amoïnat ja prou; un altre dia continuaré perquè tinc altres coses per dir-li; mentrestant cregui en l'amor i respecte de son humil amic

Lluís Millet

5 agost 97

Molt estimat mestre: Li demano perdó per haver estat temps sense escriure-li. Pensí que moltes vegades he volgut fer-ho, però la molta feinada que he tingut fins ara me n'ha privat.

Ja ha vist que l'empenta que donarem la Quaresma passada, la cua que ha portat: les dues audicions de la Missa de Victoria a St. Felip Neri i la del Seminari en la festa del Sagrat Cor. Quant als Felipons, els tenim guanyats; allí ja no es fa festa ni festeta que, si no tots, uns quants de l'Orfeó no hi anem a fer música polifònica. Això no parará fins que es formarà una Capella model que canti solament la música digna de Déu. Això ja ho van preveure els mestres de capella en veure que ens havíem ficat a St. Felip Neri i ja es pot pensar el *tolle-tolle* que s'aixecà: que en aquesta música no hi ha inspiració, que no va enlloc, etc. etc.; en una paraula: tenien por. Per més desgràcia, en Marraco dóna una audició de la Missa de Victoria i fa adormir la gent; després

els canonges l'obliguen a desenterrar un llibre de Misses de Guerrero i n'assagen una i no l'entenen, deixant-la dormir en el polsós arxiu.

Però la bona causa guanya terreny. La crida que ens feren al Seminari ho prova. La festa fou organitzada per l'element jove de la casa i els més eixerits de la colla són entusiastes de debò de la restauració de la bona música religiosa.

A l'Orfeó comencem d'estudiar la Missa del Papa Marcello i tenim la intenció d'estrenar-la aquest estiu segurament al Masnou. Ja n'hi donaré notícies.

Dintre d'uns quinze dies el vindrà a saludar en eixa sa residència un amic meu, soci corista de l'Orfeó, entusiasta de cor de nostra institució, que li farà entrega d'un pergami on consta l'acord que prengué l'Orfeó de nomenar a vostè soci honorari. Prengui la bona voluntat i vegi en ell una petita mostra del profund respecte que sentim per vostè.

Aquest senyor es diu Angel Bonet; és un bon xicot a qui estimo de debò.

Res més per avui sinó que ja sap el que l'estima i respecta s. affm. s.s. i amic

Lluís Millet
Barcelona, 5 agost 97

18

El Masnou, 23 agost 97
S.D. Felip Pedrell

Molt estimat mestre: Estic contentíssim que li hagi agradat el petit obsequi que l'Orfeó li féu com a petita mostra del que l'estimem i respectem. Tots agraïm les frases d'afecte que vostè ens dedica en sa última i cregui que a la més pròxima ocasió procurarem demostrar-li nostra admiració amb fets de més importància.

Celebro que s'hagin entès amb en Bonet. Ell m'escrigué també prenat i content de l'entrevista que tingué amb vostè. Jo li escric recomanant que li aprofiti les recomanacions per en Montes i Arana.

Trobo magnífic el tema que ha escollit per a la sèrie de lliçons a la

Facultat d'Estudis Superiors d'aquest any; i li agrairia que m'indiqués la manera d'obtenir aquestes lliçons si és que es publiquen, o algun extracte.

En mes últimes cartes m'havia oblidat de dir-li com vaig tenir el gust de conèixer el crític Mitjana en passar per Barcelona de pas per a Roma. Pel que em digué, vaig veure com s'interessava per ma humil persona, sens dubte influït per l'afecte que vostè em guarda.

L'haig de felicitar per la publicació de les «Tonadillas» aquelles que publica a Galícia. Els dos toms que he rebut els trobo interessantíssims havent-hi pàgines per cert ben notables.

A l'Orfeó continuem l'estudi de la Missa del Papa Marcello. Crec que la cantarem el vuit de setembre a Sabadell, per la festa de la Mare de Déu de Montserrat. Ja en sabrà alguna cosa. Realment, la trobo una obra admirable.

Ara li puc consultar un assumpte que potser l'estranyarà. Sí, senyor: L'Orfeó pensem anar a Niça a barallar-nos, és a dir a prendre part en un certamen internacional que hi ha anunciat pel novembre pròxim. Jo sempre he estat enemic dels certàmens, ja que em sembla que no condueixen a gran resultat artístic. Però els nostres coristes estan desitjosos, els vindria tant de gust, que fins crec útil aprofitar son entusiasme per a fer-los treballar de valent i així millorar la massa coral d'homes. Desitjaria que vostè m'illustrés en aquest assumpte, perquè jo hi sóc completament llec. Tinc por que tots aquests certàmens no siguin una camama capaç de donar un disgust seriós a qui hi vagi de bona fe.

Esperant de sa bondat, doncs, un consell, se li repeteix com sempre son respectuós amic de cor i admirador

Lluís Millet

19

22 setembre 97

S.D. Felip Pedrell. Madrid

Sempre estimat mestre: En nom propi i dels companys de l'Orfeó li dono gràcies de tot cor pel Madrigal d'en Brudieu. Cregui que el cantarem amb orgull. Aquesta obra és digna companya dels Goigs a la

Verge. !Quins atreviments tenia aquell home! Procuraré fer-la cantar amb molta delicadesa, d'una manera ben ingènua a cada part vocal de manera que en resulti ben bé aquella frescor del *melos* popular, amb flaire de natura.

He regirat les poesies d'Ausiàs March i no he trobat la lletra del Madrigal. De totes maneres la firma ha de ser bona. Ja procuraré trobar-la. Per si de cas no la trobés, i la composició tingués una lletra, li agrairia que me l'enviés per a poder fer repetició. Déu el beneeixi, mestre; vinga en Vila, i a veure si hissem de mica en mica la bandera de l'escola catalana per sang i per herència. !Quin goig posar davant de nostre poble el mirall de sa ànima, les grapes que deixaren els esperits escollits dels bons temps nostres! Fer-li tenir coneixença del que és, de la virtut latent de raça! Viva Déu, quin goig ajudar a fer obres tan nobles!. Lo de Sabadell va anar bastant bé. De totes maneres, abans de fer sentir a Barcelona la Missa del Papa Marcello la vull treballar molt més. ¡Que costa de realitzar l'ideal d'execució que un se forma en el magí!.

Amb tot això, estic molt fred per anar a Niça. Però quin disgust no dono als coristes! Veurem... Adjunt li envio un full programa dels concursos. Al final hi trobarà una llista de noms de la «Commission Musicale». Si vol fer el favor de llegir-ho i dir-me'n alguna cosa li agrairé.

Res més, sinó que ja sap que l'estima i respecta son deixeble i amic de cor

Lluís Millet
Barcelona, 22 setembre 97

20

Orfeo Català.
Barcelona 27 octubre 97
S.D. Felip Pedrell

Sempre estimat mestre: Li escric sense gran cosa que dir-li de nou. L'anada a Niça de l'Orfeo està decidida; era quasi temerari aturar les ganes dels coristes de fer una sortida d'empenta com aquesta; ho tenien coll avall: doncs, que s'ho empassin. Parlant-li amb franquesa

no m'he atrevit a demanar directament qui tindrem per jurat, tement no els fes mal efecte. Ara hem mirat si indirectament podem saber alguna cosa. Si de cas, ja el posaré al corrent. Si vostè per casualitat pogués saber alguna cosa li estimaria m'ho notifiqués.

Fa una setmana que tenim en estudi la peça obligada, i com és natural és *bastant* dolenta. És d'estil orfeònic. L'autor és un tal Reucsel. Ens han enviat també un «Salut a Nice» amb la qual segurament hi hem de fer els soldats *tous ensemble*; marca d'allò més bé els passos per anar a matar moros. A veure què en sortirà, de tot això; Déu hi faci més que nosaltres.

Adjunt li envio un full d'avís del canvi de local de l'Orfeó. Era una necessitat ja per nosaltres un pis espaiós i en un punt més cèntric. El nou local reuneix grans condicions. Es l'antiga casa Moixó de la pl. de St. Just.

Fa pocs dies he rebut carta d'en Bonet, qui està entusiasmat amb Galícia; em diu que ha treballat molt per l'Orfeó gràcies a les recomanacions de vostè, però no em detalla res esperant estar aviat a Barcelona i llavors buidar el pap. Sembla estar molt ben impressionat.

He rebut l'últim tomo d'en Cabezón i Déu li pagui el regalo. ¡Quin bé de Déu de coses hermoses! Llàstima que a un no li sobre el temps per a disfrutar-hi hores senceres.

Potser aviat li podré donar una bona notícia. De moment, *per lo que pugui venir* he triat una vintena de coristes homes dels que poden deixar la feina si convé, i una vintena de nois, i els diumenges al matí fem *Capella*. Per ara hem començat l'assaig de la Missa Brevis de Palestrina i immediatament voldria començar a assajar un Requiem. De moment el de Victoria a sis veus em fa una mica de respecte per començar. Me'n voldria indicar algun de més fàcil?

Tinc una carta a la butxaca d'un seminarista dels més trempats de nostre Seminari, que em demana música polifònica per un cor que han format a dit centre religiós. La cosa creix, no li sembla?

Estimat mestre, Déu li donga força anys de vida i salut per a continuar fent obres bones. Això li desitja son humil amic i deixeble

Lluís Millet

Orfeó Català.

Barcelona 13 novembre 1897

Molt estimat mestre: Tanmateix, anem a Niça irremissiblement. El fondista ja ens té diners, els coristes ja s'hi veuen. Ens han enviat, els del comitè, la llista de societats estrangeres que prenen part en la secció d'excel·lència. La llista del jurat, no ve. Quan la rebem li telegrafiaré; si l'envien; que ja en començo a dubtar. Nosaltres hem de lluitar, segons la llista que hem rebut, amb dues societats belgues: «Cercle Royal Weber» (Brusselles) i «Royale des Artisans Réunis» també de Brusselles. I també amb l'«Orfeon» del «Círculo de Obreiros» d'eixa Madrid. Qui són aqueixa gent? Vostè no me n'ha parlat mai. Aniran allà amb alguna recomanació forta? Ens amagaran l'ou? Nosaltres hi anem nuets. No ens hi porta cap senyor de bossa ni de la gran aristocràcia. Aquests senyors de Madrid me fan mala olor. Li agrairia que em telegrafiés alguna cosa que sàpiga sobre el particular, perquè tinguéssim temps de posar-nos alerta. Per aquí ha corregut que l'Orfeó de Madrid feien trampa, que havien engruixit i reforçat sa massa coral amb coristes del Real. És veritat?

Estimat mestre, conec que el que li demano és una mica delicat més nostre estimat Orfeó va a jugar-se l'honra i hem de prendre totes les precaucions.

Vostè no coneix en Laurent de Rille? Aquest senyor és un dels presidents d'honor del jurat, i com que és un cap d'ala d'aquestes fires orfeòniques, em penso que no hi farà falta. No hi sobraria una recomanació.

Nosaltres, si Déu ho vol, sortirem el dijous propinent al primer tren, que surt a les cinc del matí. Es per això que voldria i li estimaria em telegrafiaré a fi que abans de sortir de Barcelona hagi rebut de vostè aquelles notícies que vostè cregués que poden interessar-me. Potser també tindria temps d'escriure'ns una carta amb més detalls; però per això el telegrama no hi sobraria.

Li prego que em dispensi tanta llibertat i franquesa i ja sap que l'estima i el venera son affm. amic i admirador

Lluís Millet

Tornant de Niça posarem fil a l'agulla per lo dels Requiem. De totes maneres, li agrairé que m'envii si vol de seguida el Requiem d'en Pujol i el de Victoria.

Val.

22

Orfeó Català.

Barcelona 26 novembre 97

Mon estimat mestre: Estem de retorn de Niça des d'abans d'ahir al vespre. Algun disgust he tingut en l'excursió, m'he acabat de convèncer del que són aquests concursos que ben poc tenen de seriós; i m'he fet creus de com la gent beu a galet. Quasi res m'ha vingut de nou, fora de l'arribada indescriptible que ens han fet a Barcelona. Una immensa gentada a l'estació aclamant-nos, no deixant-nos donar un pas. L'ajuntament enviant-nos la banda i rebent-nos a casa la ciutat. La plaça plena a vessar entusiasmant-se amb el Cant de la Senyera i Segadors; tot Barcelona remoguda aclamant l'Orfeó i la música catalana. ¡La música catalana: heus ací el que ha *frapat* fort a Niça! Al mig d'aquella música orfeònica, incolora i artificial, els nostres cants ressonaven lliures amb olor de pi i clarors de sol, i és que portàvem un ideal, mentre que a *tots* els altres només els empenyia l'afany de posar un medalló més en l'aparador del pendó. Los «Artisans Reunis» de Brusselles és una massa magnífica de timbre equilibrada, amb una dicció ajustadíssima, fins exagerada; quan fan *esses* o *efes* sembla que passi una ventada; la interpretació amanerada, un zig-zag de llum i d'ombra que enlluerna. Aquesta gent tot i essent molt grossos homes fets, en nombre de 140, no llegiren pas gaire bé; es pot dir que abans de fer una nota la palpaven i l'ensumaven. Els «Obreros» de Madrid els creia més poca cosa; els reforços que portaven, se'ls coneixia de lluny. Aquesta gent no es poden queixar del veredict del jurat: en el concurs d'honor cantaren la interminable «Caza del Corsario» per la qual els donaren el segon premi; això que el «corsario» se'ls va escapar dues o tres vegades, tant, que en acabar els mateixos coristes *caçaires* deien que havien estat desgraciats. Nosaltres aixecàrem el teatre amb «Els Pescadors». Un senyor del jurat va venir a trobar-me

pels passadissos del teatre i em felicità tant i tant calurosament que jo ja em veia el primer premi d'honor; no fou així; tinguérem el *tercer*.

... Aquell dia els belgues estaven desconeguts;... tingueren el *primer premi*. Sort tingueren que en el concurs a primera vista estava present l'autor de la composició, que crec jo que devia influir que se'ns concedís un primer premi, medalla d'or. Els belgues obtingueren també el seu indispensable primer premi amb una medalla de son rei, que és clar que va tenir tirada a tornar-se'n a casa. El premi d'execució (el dels calés) els belgues 5.000 francs, i els de Madrid i nosaltres mil a cada un, segon premi ex-aequo i tutti contenti. A mi, de tot això, no em vingué res de nou i estranyo com no n'hem sortit més amb les mans al cap.

De totes maneres els tres premis obtinguts, sobretot el primer de primera vista, han fet molt efecte a Barcelona, provant-ho la gran arribada que tinguérem, de la qual en tinguérem veritable sorpresa.

Mr. Laurent de Rillé, sembla un bon jan. No el vaig poder veure fins al mateix dia del veredict; encara que poca cosa em sembla que hauria pogut fer per nosaltres, ja que no el tenien en el nostre jurat. Aquest jurat estava compost de personalitats molt conegudes a casa seva. Per això no el vaig telegrafiar considerant-ho feina inútil.

Mr. Laurent de Rillé es mostrà agraït a la seva salutació i m'encomanava en gran manera que complimentés a vostè de sa part.

No sé si he tingut prou traça a pintar-li el que ha estat aquest concurs, però com que mica més o menys penso que tots deuen anar de la mateixa manera, vostè ja en sabrà treure les conseqüències. Ara tothom ens demana un concert donant a conèixer el que hem fet a Niça, cosa de la qual em sembla que no ens podrem escapar. Passat això, reprendrem les tasques artístiques de l'Orfeó. De moment el copista ja té la còpia de vostè del Madrigal d'en Brudieu i immediatament en començarem l'estudi.

El dia de la Puríssima la secció de capella de l'Orfeó cantarem en l'església dels Felipons de Gràcia dos o tres números de la Missa Brevis de Palestrina i la resta de la de Victoria «O quam gloriosum». El dia de Nadal tenim el compromís amb els Felipons de Barcelona de cantar la Missa Brevis desterrant el mal costum de les panderetes i ferrets i demés profanacions acostumades en tal diada.

L'amic Bonet ha arribat de viatge i ja torna a ser fora encara que per pocs dies. Sols he pogut enraonar amb ell poca cosa, encara que el suficient per fer-me càrrec de l'efecte de les recomanacions que vostè li donà. M'ha portat un plec de música folklòrica, sobresortint entre ella una mostra de cançons populars gallegues d'Arana, per les quals he

vist que aquest senyor té molt bon nas. En una altra n'hi parlaré extensament, de tot aquest assumpte importantíssim, que mereix capítol a part.

Aquesta carta la rebrà retardada, perquè a mig fer he tingut tràfecs anant amb les medalles de Niça per les redaccions del periòdic per desmentir un «suelto» del Brusí copiant un veredicta equivocacat del «Petit Niçois» de Niça. Res, *bones intencions* de certa gent.

Estimat mestre, fins a una altra. Mentrestant rebí un abraç de devot deixeble

Lluís Millet

1898

23

Barcelona, 27 gener 1898
S.D. Felip Pedrell

Mon estimadíssim mestre: Viva! Avui hem cantat la Missa de Requiem de Victoria que vostè ens envià. La Missa s'havia de cantar a Sta. Anna per ésser la parròquia de la difunta. Però la guerra ja ha començat; el mestre Ribera volia 25 duros d'indemnització a la seva Capella i com l'amo dels quartos no li va venir bé (és aquest un dels advocats més distingits de Barcelona) se'n va anar a St. Just i allà s'han fet els sufragis amb l'església plena a vessar de gent distingida.

La impressió ha estat profundíssima. La prosa s'ha cantat a cant pla segons l'edició de Pustet dividint el cor per meitat, lligant i frasejant aquell cant terriblement sublim. I quina tristesa més profundament cristiana, la de Victoria. L'Ofertori em sembla que és del més triat d'aquest geniàs. El *Quam olim Abrahæ* és incomparable. A mi em fa plorar per dins i he d'esforçar-me perquè les llàgrimes no em privin de veure la partitura.

Tement no tenir temps pels assaigs, no tenint encara la còpia que vostè féu el favor d'enviar-me vaig fer treure papers de la partitura de la *Schola Cantorum* de París; i com que en aquesta edició no hi ha

Gradual, vaig fer copiar també el de la Missa a sis veus. En posseir la de vostè vaig veure-hi dita peça però com que ja estava mig assajada l'altra, vaig tirar avant. En canvi, en l'edició de París hi ha el *Libera me*, per cert preciós.

La batalla va guanyant-se. Els *mestres* s'esveren i comencen a privar a sos súbdits que es deixin llogar per nosaltres. Em sembla que ara els ve el patir. Que es despertin; prou han dormit! I quin efecte feien avui els preludis de cant gregorià anotats a la partitura! El Madrigal d'en Brudieu va esperar tothom, intel·ligent i no intel·ligent; fou un món nou descobert per vergonya del pretensió art modern.

Convindria molt fer conèixer altres coses del *nostre* autor, fins que en poguéssim fer una audició sencera tota de ses obres. Quant li convé, a l'art català. Faci-li aquesta caritat, mestre.

Com ha vist més amunt, posseeixo el Requiem a sis de Victoria, edició Bordes, però com que d'aquesta gent no cal fiar-se'n del tot, si a Vostè li sembla defectuosa aquesta edició, estimaria m'enviés còpia de la que vostè posseeix. Havem també de pensar en la Setmana Santa de St. Felip Neri. Em convindria el «Passio» de Victoria. Escrigui'm sobre el particular. ¡Visca el gran art i vostè també, desitja son amic i devot de cor i ànima

Lluís Millet

Barcelona, 11 febrer 1898
S.D. Felip Pedrell

Sempre benvolgut mestre: Mil gràcies per l'oferta. No li he escrit abans per no haver fet amb els Felipons el programa de la Setmana Santa. Hem quedat en celebrar el Dijous Sant matí i tarda, i Divendres Sant matí. Ells tenen ganes d'alternar amb la Capella en algun dels cants amb el cant gregorià; per cert que hi ha un jove que el canta amb molta traça.

Li prego, doncs, que m'envii a la major brevetat possible els 6 Responsoris matinals del divendres que es canten el dijous a la tarda, «Benedictus», i «Passió» (Divendres Sant). Desitjo posseir també el del

part de tothom. Però jo tinc molta fe en allò que realment crec que és bo. Que coses bones en poden sortir, de festes semblants!

L'obra de Victoria sencera de cap a peus! Amunt i fora. Es vostè a qui toca aixecar-la a la llum del sol perquè propis i estranys l'admirin. Que trobarà obstacles, és certíssim; mes major serà la glòria. Avant, mestre. No pot quedar sense ésser pagada d'una manera o altra aquesta gran obra de caritat.

Déu meu! Hi ha tants cecs. Tanta gent que està a les fosques. Vinga llum, llum, a veure si es fa el miracle.

En Bonet m'escrigué contant-me la visita a vostè i allò de Victoria. Gràcies, mestre. Però que prosaicament em sona aquesta paraula *Concurs*. Aire pur i lliure necessitem, no li sembla?

Mani'm i cregui'm amic d'ànima i humil admirador

Lluís Millet

27

Orfeó Català.
Barcelona, 16 març 1898
S.D. Felip Pedrell

Molt estimat mestre: He complert l'encàrrec de vostè. Vaig anar a veure en Gual de part de vostè i Balaguer i va prometre fer-ho. Ahir m'ho entregà, i ja veurà que ha fet una cosa ben hermosa, inspirada en el deliciós «Dernier printemps» de Grieg. Ell se pensava que aquesta composició estava escrita expressament per a instruments de corda, ignorant que l'original és per piano i cant; quan li vaig dir ahir, que m'ho entregà, li sabé greu, però a mi em sembla que no importa, ja que les llàgrimes punyents de Grieg han ben tocat el cor de nostre poeta. En Gual és un xicot que val molt, i encara que modernista dels més punxeguts no fa res d'art sense la goteta d'essència divina. En Verdaguer no es va deixar convèncer. Em digué que ell no era ningú per figurar en un àlbum així, i que ja li escriuria a vostè excusant-se. Jo prou el vaig pregar, però no en vaig poder heure res. Suposo que li haurà escrit.

Està satisfet l'import de les còpies a qui vostè va indicar.

Aviat penso poder-li enviar el programa concret de la Setmana Santa a St. Felip Neri.

Els Felipons agraeixen moltíssim sos oferiments i m'encarreguen ofereixi a vostè de sa part sos serveis en allò que puguin complaure'l.

Avui li envio per correu certificat l'autògraf d'en Gual junt amb una cançó meva sobre un fragment del Canigó de mossèn Cinto. Vol ser un cant de fada. No sé pas si ho he assolit. No he fet pas ara expressament, perquè de tantes coses que haig de fer estic atorollat.

Li agraeixo moltíssim la intenció de la carta oberta. Quina llàstima que no l'hagi pogut escriure. Hi ha tanta feina a fer! De lo de Vitoria, ja en parlarem, si vol; però per ara li haig de confessar que no hi sento entusiasme. Això d'haver de matar el temps estudiant aquelles peces quilomètriques seques d'inspiració. Solament m'agradaria pel gust d'es-trenyer la mà al mestre i conèixer en Tebaldini, que el crec simpàtic per tots conceptes.

Res més per avui, si no que quedo com sempre son affm. amic de cor

Lluís Millet

Orfeo Català. Barcelona
Abril 3 / 1898
S.D. Felip Pedrell

Molt estimat mestre: adjunt va el progrma de la Setmana Santa. Em sembla que resulta molt important. El posar-hi el «Tantum ergo» de Palestrina en comptes del de Victoria, és que el primer ja l'haviem cantat, i a la veritat que ja tenim prou feina en estudiar tot el nou. Els responsoris de Victoria són imponderables. Res no s'ha escrit que tingui una expressió de dolor més sincera. Són l'obra mestra del dolor cristià humà.

Suposo que va rebre l'autògraf d'en Gual i meu. Li estimaria me'n digués alguna cosa.

Envii'm també notícies de la Schola Cantorum modelo. Si nosaltres

tinguéssim protecció de diners! Amb quina pena havem de treballar ara!

Tinc el temps justíssim; dispensi'm, mestre, que no sigui més llarg. Déu li conservi llarga vida, estimat mestre, li desitja son affm. amic i deixeble

Lluís Millet

29

Orfeó Català. Pl. de Sant Just, 4. - Particular
Barcelona, 17 maig 1898
S.D. Felip Pedrell

Molt estimat mestre: M'alegro de la nova sortida de «La Música religiosa» i li dono les gràcies per les notícies que dóna de la nostra Capella de St. Felip Neri. Suposo que haurà rebut dos o tres diaris parlant de les funcions de Setmana Santa a St. Felip. Poca cosa és. Mes, què hi farem? La veritat és que a cada funció creixia la concurrència de manera que el divendres sant al matí l'església estava inundada de gent; fins ens van invadir el cor.

El «Passio» va impressionar de valent. El felipó que feia de cronista, excellent. Els «Improperis»/Palestrina, «Miserere»/Allegri, el «Benedictus»/Perez, amb fagot i tot, va commoure a molta gent de gust, que no van fer falta a cap de les tres audicions. Quant als «Responso- ris» de Victoria, jo no sé com va anar. El que li puc assegurar és que tots hi posarem l'ànima! Quin portent d'inspiració és allò!

Ara estem preparant la festa de St. Felip, dia 26 pròxim, amb la Missa Papa Marcello, aquella catedral musical, i l'octavari, amb motets tots polifònics i qui no li agradi que ho deixi.

Els felipons, cada dia més engrescats.

Li recomano si troba alguna *Prosa Dies irae* digna d'enganxar amb la missa a 4 de Requiem de Victoria, perquè sembla que no tenint aquesta missa dita peça ha fet que no ens encarreguessin la part musical d'alguns funerals.

Adjunt trobarà dues fulles amb la música que he fet per a l'oratori.
Faci's càrrec que el cor el compon el *poble*.

Mani i disposi de son *affm.* de cor

Lluís Millet

Volta

Ja tancada aquesta carta he rebut tres motets d'en Tebaldini amb una targeta d'aquest valent campió de la música religiosa a Itàlia. Me'ls miraré de seguida.

Em descuidava de dir-li que fa uns quants dies que vaig rebre també tres balades gallegues d'en Montes de *molt* sentit popular. *Nunca es tarde cuando llega*. Quina enyorança hi ha en la música gallega! Les estudiarem aviat

Val.

Orfeó Català. Pl. de Sant Just, 4 - Particular
El Masnou, 2 setembre 1898
Sr. D. Felip Pedrell

Sempre estimat mestre: Li prego que em perdoni el temps que he estat sense escriure-li.

Ara aprofitant les vacances agafo la ploma perquè vegi que no el tinc pas oblidat, que no és possible això tenint i sentint jo els entusiasmes que té vostè per bé de tots.

No es pensi que durant aquest temps de mutis hàgim estat parats, ni l'Orfeó ni la Capella de St. Felip Neri. El que hem fet, mica més mica menys ho haurà vist en els periòdics de Barcelona. L'haver pres part l'Orfeó en les audicions de diversos fragments del «Requiem» de Berlioz ens ha posat a nivell la caixa, que havia quedat en dèficit de resultes de l'anada a Niça. Últimament donàrem un concert pels protectors, amb una part de música estrangera, una de religiosa i una altra de música catalana. Estrenàrem una composició d'en Noguera ben sentida, que prova que aquest xicot pot anar lluny. La Capella nostra va treballant. Cada últim diumenge de mes hi ha la funció de

l'Oratori Parvo amb música polifònica; l'Himne a St. Felip per acabar, contestant la tornada tots els congregants.

I ara vull dir-li la gran satisfacció que vaig sentir en veure que mes petites composicions havien estat del seu gust. Déu li pagui, mestre.

Els Felipons estan animats per anar avant de valent.

Si ha transcrit algun altre Madrigal d'en Brudieu, ja es recordarà de nosaltres, veritat? Tenim tan poca cosa de música catalana d'aquells temps!

Ja haurà llegit en «La Tribune de St. Gervais» els certàmens que preparen a diversos punts, entre ells a St. Sebastian i Barcelona. Doncs bé, l'Albéniz m'escrigué que m'interessés perquè en arribar en Bordes a Barcelona trobés ja la cosa preparada. He escrit a París demanant detalls. A veure què en sortirà de tot això. Cregui'm son afectíssim de cor

Lluís Millet

Orfeó Català. Pl. de St. Just, 4 - Particular
Barcelona, 1 octubre 1898
S.D. Felip Pedrell

Estimat mestre: Gràcies per la felicitació.

Estem esperant alguna grossa sorpresa de Brudieu, com la que ens donà amb els Goigs i el Madrigal.

Vostè és infatigable. Es porta a cap la publicació Victoria? Quin monumentàs! Per ara són dues les famílies riques d'aquí que han volgut per funerals el «Requiem» de Victoria. L'última ha estat els germans Collaso per la mort de son nebot. Tots dos funerals s'han fet a Sta. Maria i ha hagut de constar que era la Capella de la mateixa església que cantava, dirigida pel pare d'en Comella, un pobre vell d'aquells, sap? La veritat és que les dues vegades he dirigit jo amb els elements de la Capella de St. Felip Neri i la resta de cantaires vulgars d'altres Capelles. Cregui'm que és molt difícil fer una mica de conjunt amb elements tant heterogenis.

L'altre dia, per la festa dels metges i apotecaris, a St. Felip férem una altra audició de la «O quam gloriosum» i una altra del «Requiem». Tenim l'encàrrec de preparar per d'aquí un any la missa a sis veus, de difunts, de Victoria. D'aquesta missa tinc l'edició Bordes i la de Ratisbona. Serveixen?

En Bordes sembla que s'ha refredat per ara de fer concerts a Barcelona. Així ho diu en carta que he rebut, en la qual em diu que té desigs de sentir nostres audicions palestrinianes. En dita carta em recomana en gran manera la missa de Morales «Quaeramus cum pastoribus» a 5 veus. Què me'n diu?

Quant al «Lauda Sion» de Victoria, d'on treurem dos orgues? hi hauria forma d'arreglar-ho? (l'original diu: «de fer un arreglo»)

Mil felicitacions per l'avançament dels «Pirineus» (Si no fos l'orquestra!)

Vaig enviar fa temps les gràcies a Tebaldini per sos molt notables motets, al mateix temps que les «Catalanesques» meves i les cançons de St. Felip, però com que em pensava que residia a Pàdua allà ho vaig enviar; més tard he rebut una targeta de dit senyor de Parma i com que en aquesta targeta no em diu res li envio una postal notificant-li la meva tramesa a Pàdua.

Em sabia molt greu que dit senyor, qui per sos motets es veu que en sap molt, em cregués desconsiderat envers son alt talent. A veure si vostè en pot treure l'aigua clara.

S. affm. amic de cor i deixeble

Lluís Millet

Orfeo Català
Barcelona, 23 novembre 1898
Sr. D. Felip Pedrell

Sempre estimat mestre:

Ha arribat l'amic Bonet, i ja pot pensar que havem parlat de vostè com sempre. Aquesta vegada m'ha vingut amb la notícia grossa dels «Pirineus» a Sevilla, juntament amb l'altra —sensacional per a nosal-

tres— de la cooperació de l'Orfeo a la gran manifestació artística. Alguns obstacles, bastants, potser, s'hauran de vèncer perquè nosaltres puguem honorar-nos prenent part a l'audició de la seva obra, en cas d'anar endavant el projecte. Però compti amb mon entusiasme i amb el de tots els de l'Orfeo per a vèncer-los tots amb el que estigui de nostra part. Un dels obstacles que em veig a sobre és el semi-compromís que tenim de prendre part en les audicions de drama líric que s'estan organitzant per a la primavera pròxima sota la direcció d'en d'Indy, qui acaba de donar una sèrie de concerts al Líric. Es tracta del «Iphigénie en Tauride» (Gluck) i «Fervaal» (d'Indy). Nosaltres ens encarregaríem dels cors interiors de l'última obra. Per cert que la nostra part em fa no gaire gràcia pels cromatismes ultramodernistes fets a prova d'orelles fi de segle, encara que tota l'obra demostra un gran talent. Però la qüestió és que d'això en pot néixer una institució perenne per a l'art català i no ens ho podem mirar amb indiferència. Per què aquesta institució, o sigui la que sigui, no ens pot portar els «Pirineus» a Barcelona? En fi, la cosa s'està coent i no es pot dir blat que no sigui al sac i encara ben lligat; però no estranyaria que anés endavant perquè els diners surten del «Circo Ecuestre» i allà n'hi ha.

Escriguí, mestre, prompte, el que hi ha dels seus estimats almogàvers perquè ens serveixi per nostre govern.

En d'Indy vingué a l'Orfeo i semblà quedar molt content de nosaltres, sorprès de Brudieu i enamorat de la interpretació del responsori de Victoria, sobretot del «Caligaverunt».

Oh Déu! Quin terrabastall en les Capelles! Estan furiosos contra nosaltres: la Missa de requiem de Victoria es passeja triomfalment per totes les esglésies cantada per nosaltres en funerals dels «grossos»: Collaso, Duquessa Solferino, comerciants de primera força; a Sta. Maria, a St. Jaume fins a la Catedral; en Marraco, a punt de presentar la dimissió (diu ell); algun altre demanant almenys algun duret. Estan rabiant i s'esbraven, sap com?, enviant anònims al Bisbe dient pestes de nosaltres i fent dir a algun predicador, des de la trona, mal d'aquests orfeons que canten música religiosa als teatres. Es posen la mà a la butxaca i lladren; els hem de donar la bola.

Necessito un «Te Deum» a tota pressa. Faci el favor d'indicar-me'n un a tota màquina. És per una primera missa per a una data molt pròxima. N'he vist algun de Pustet; ja són seriosos però no m'acaben de satisfer. En té algun Victoria?

Al mateix temps, necessito un altre «Requiem». El de sis veus de Victoria vol massa veus agudes de nois. No en trobaríem un altre? I el de Roland de Lassus? «Missa de Gloria» també en voldria estrenar

alguna de ben notable per acabar d'aixafar els rutinaris que van començar burlant-se de la música de Déu i ara ja estan esparverats. Sobretot, el «Te Deum».

Mestre, això va bé. Ara és qüestió de donar una constitució ferma, estable, a la Capella de St. Felip perquè no caigui mai i perquè pugui perfeccionar-se per major glòria de Déu i per honra nostra, de vostè, que fa tant temps que ha plantat la santa llavor en nostra terra. Ara me n'adono que hem fet alguna cosa, ara que lladren.

Visca el mestre! Son deixeble

Lluís Millet

La Missa Victoria/Requiem, fins s'ha cantat a Sabadell!

Orfeó Català. Pl. St. Just, 4. Particular
Barcelona, 28 novembre 1898
Sr. D. Felip Pedrell

Estimat mestre:

Rebuda sa estimada, dec dir-li que estimaré m'enviï al més aviat possible el «Te Deum» d'Ortiz.

Quin floret de Misses de Victoria! Enviï'm la que a vostè li agradi més. El que corre pressa ara és el «Te Deum».

Proteccionistes els catalans? Només el de fora ens fa goig. És el mal crònic de la nostra raça, destorb gros de nostra regeneració.

És desesperant el que passa. Comprenc el fons amarg de sa carta. Sort que vostè té cor gran per no perdre l'empenta; però esperi, mestre. Son amic de cor i devot

Lluís Millet

Orfeó Català. Pl. St. Just. Particular
Barcelona, 19 desembre 1898

Sempre estimat mestre:

Rebuda ara mateix sa estimada carta, dec dir-li primerament que desitjo de cor que estigui ben restablert de sa catarral.

Vaig rebre el «Te Deum» de Ortiz i li he de dir que ja l'hem cantat avui a St. Felip Neri en una missa nova junt amb la missa «Brevis» de Palestrina que feia temps que anàvem estudiant. El dit «Te Deum» és una obra viril d'un mestre de la bona època. Ha fet bon efecte, tot i haver-lo hagut d'estudiar a tota màquina. Diumenge, dia de Nadal, el repetirem per la tarda en la funció de l'Oratori. Al matí, missa del gall a les 5 missa «Brevis» obra deliciosa. No sé si ha vist en els diaris la feinada d'aquests dies per a nosaltres: el dissabte missa «Requiem» Victoria a St. Jaume, funerals d'en Sardà (a.c.s.). Els assistents, la flor intel·lectual de Barcelona, en va quedar sorpresa d'aquella gran música. Els més durs d'orella deien que allò els convenia i estranyaven que hi hagués qui hi fes la contra. Ahir, missa Papa Marcelo a Sta. Maria, festa dels corredors i a la Mare de Déu de l'Esperança. Érem gran nombre de veus; quasi bé tots els homes de l'Orfeó, tots els nois i sis o set veus de la Capella de Sta. Maria, que hi eren per allò dels *drets*. Sembla que produí grandiosos efecte, i l'església, grandiosa com és, pleníssima. Avui, ja li he dit, «Brevis» i «Te Deum» d'Ortiz. Què li sembla? Divendres que ve, repetició «Requiem» Victoria a Sta. Anna per l'aniversari de la mort d'un ricatxo comerciant. Els mestres, es conjuren, rabien, calumniem, però l'art s'aixeca i triomfa.

Ara vull treballar per a formar una base sòlida per a perfeccionar nostra Capella. *Laus Deo*.

I a vós, Mestre, nostre agraïment; a vós que tant feu enviant-nos les obres mestres d'aquella escola d'art veritable, sublim, que com més se la coneix més pren possessió de nostre gust.

Abans d'emprendre el «Requiem» a sis de Victoria, penso estudiar a el cinc de Roland de Lassus per sa major facilitat i per canviar una mica de noms. De totes maneres pot enviar-me també el de Victoria, suplicant-li que em digui el que li dec, per enviar-li. Déu el guardi molts anys per bé de tot i de l'art noble. Son humil admirador

Ll. Millet

Mil felicitacions per allò de la publicació de les obres de Victoria. La pau de Jesús sigui en vós i en la vostra família per les festes de Nadal i per sempre, en aquest i en l'altre món, el món veritable.

1899

35

Barcelona 26 febrer 1899
Sr. D. Felip Pedrell

Estimat mestre: Primerament li haig de donar moltes gràcies per la tramesa de les misses de Victoria. Són superbes. Ja ens vagarà de parlar-ne, si Déu ho vol.

La selecció de la Trilogia Pirineus a Sevilla, si es pot arribar a portar a cap, serà una manifestació artística de gran importància de nostre art, i el compliment d'un deute que es té amb el músic més alt d'Espanya (d'aquesta Espanya espanyada, que si no fos per algun Pedrell —molts pocs— que hi queden, tant se valdria que per St. Joan en féssim una gran foguerada).

Doncs, sent així, pot comptar que l'Orfeo n'estarà orgullós de poder prendre part en execució d'una obra catalana d'un mestre català soci d'honor a qui devem tant. De les preguntes que vostè em fa, no puc pas contestar-les totes. He retardat uns quants dies aquesta, tot esperant que un company em donés alguna dada. Mes no he volgut esperar més a escriure-li, tement que vostè no prengués a fredor el que era desig de dar-li dades més precises. Així, no li puc dir avui el cost del vapor per a portar-nos avall. Igualment que no sé, les fondes de Sevilla en aquella època, les condicions que ens podrien fer.

El que em fa una mica de por és els molts dies que estariem fora comptant que el viatge ja en mataria, entre anar i tornar, 6; és a dir que fet i fet podem comptar 15 dies fora i això no deixa de ser un inconvenient per als xicots del cor (un està a un despatx, l'altre a una botiga, etc.).

De totes maneres, l'Orfeó Català està agraïdíssim a la seva invitació i l'admet en principi, no per falta de voluntat sinó perquè abans de dar paraula en absolut ha de temptejar el terreny amb els mateixos coristes per qüestió del temps que haurien de deixar la feina, cosa que encara no havem pogut fer. L'anada a Niça que agafà solament sis o set dies ens va costar prou d'organitzar per aquesta mateixa qüestió. De totes maneres, penso que això no serà obstacle seriós.

Quant als honoraris, això és el de menys; mentre tinguem totes despeses assegurades i, sobretot, si poguéssim organitzar el concert juntament amb la conferència de vostè, magnífic!

El nombre total de coristes entre homes i nois fora d'uns 80 homes i uns 40 nois.

Ara estem preparant un concert de música religiosa amb programa nou: «Emendemus in melius» de Morales, «Tenebrae factae sunt» de Victoria, «Stabat Mater» i «Peccatem me quotidie» de Palestrina, «Pulvis et umbra» de Roland de Lassus, «Hodie Christus natus est» de Nanini, etc. Què li sembla?

Fins a una altra, queda de vostè sempre amic de cor i servidor

Lluís Millet

Escrita aquesta carta, he estat assabentat dels preus del passatge en vapor; la companyia de vapors sembla que no fletaria vaixell. Hauríem d'agafar passatge com passatgers ordinaris. Diu que amb prou feines hi cabriem un centenar i que s'haurien de fer les escales de costum. Els preus avui dia són els següents: Anar i venir per Màlaga, 44 ptes. per individu, i per Cadís, 52 ptes.; sobre aquest preu farien el 25 per cent de rebaixa. Com he dit, aquests són els preus d'avui. Per l'any que ve no poden assegurar el preu que serà; tant pot ser més car com més barat.

És tot el que puc dir-li per avui.

Seu affm.

Millet

Orfeó Català. Pl. de St. Just núm. 4
Barcelona, 4 abril 1899
S.D. Felip Pedrell

Molt estimat amic: Ara que puc respirar una mica, passada la feina del concert religiós de l'Orfeó i de la Setmana Santa a St. Felip Neri li escric a vostè, que ja feia dies li tenia en deute. Amb els programes que li he enviat ja haurà vist que havem fet cosa «seria». No crec que ningú s'hagi atrevit mai a fer un programa per concert de teatre d'una severitat tan extremada com el que férem nosaltres en el Líric aquest any. Quasi bé tot eren crits d'angoixa del diví Mestre i de la humanitat miserable. A mi mateix no deixava de fer-me cert respecte aquell programa. Si bé és veritat que en l'art polifònic no hi ha pas res millor que el que executarem aquell dia i que el públic que tinguérem estava preparat amb les lletres originals i traduccions del programa. Aquest públic ocupava tota la galeria, totes les llotges i mitja platea del Líric. La impressió fou profunda, des del començament del cant pla i anà creixent en Palestrina en la segona part i cresqué encara més en la tercera, plena amb Morales i Victoria. En l'«Emendemus» no em vaig atrevir a allunyar el cor dels quatre tenors de veu sonora que feien el «Memento»; però el cor cantava a mitja veu quasi bé sempre, produint un efecte profund. El «Tenebrae» de Victoria fou el que es cantà amb més ànima; tots estàvem emocionats de debò i jo sé d'algú a qui escaparen les llàgrimes.

La Setmana Santa a St. Felip Neri ha despertat gran interès, sobretot a la gent intel·lectual de Barcelona. El Divendres Sant no hi cabia ni una rata; tot el granat en belles arts estava emocionat profundament escoltant Victoria i Palestrina. Quin efecte produïren el Dijous Sant els nou responsoris, d'Ingegneri els tres primers i els sis de Victoria. Un preparava l'altre; tot el cor anava posant-se vibrant de sentiment fins arribar al «Caligaverunt» que mai havíem cantat millor. El «Benedictus» d'en Pérez va estar de pega quant a la part de fagot. El músic que ho havia assajat no comparegué i envià un aprenent que no encertà cap nota. El «Miserere» d'Allegrí té corprès a la gent artista; no ens podem pas estar de cantar-lo cada any. En resum: havem treballat de bona fe per la bona causa. Els filipons estan que no hi veuen de contents.

Allò dels «Pirineus» al Liceu, no ha anat endavant? Ja trobava jo estrany que un empresari de nostre gran teatre tingués una mica de solta. Paciència, mestre; el que val, tard o d'hora s'obre pas.

Sempre de vostè amic de cor i ànima

Lluís Millet

37

Barcelona, 30 de maig de 1899

Molt estimat mestre:

Primerament li haig d'expressar mon agraïment i el de tot l'Orfeó per la gran atenció que ha tingut amb nosaltres en invitar-nos que passéssim a Madrid per cantar el «Requiem» de Victoria en els funerals de Castelar. Serà una cosa més que haurem d'agrair-li.

El telegrama no el rebérem fins l'endemà del dia de la tramesa; això va fer que vostè rebés la contestació amb retard. De totes maneres, era impossible portar la cosa a cap dins d'aquesta setmana; primerament, per no poder fer els assaigs corresponents puix que hi ha molts coristes que no han cantat mai tota la partitura sencera; després l'Octavari de St. Felip Neri, que dura tota aquesta setmana; l'haver arribat de Mallorca fa pocs dies, essent així difícil per a molts coristes de poder tornar a deixar la feina. Ja veu, doncs, que resoldre la cosa de cop i volta com era menester era impossible. De totes maneres, sempre li agraiem de cor l'alta distinció.

L'anada a Mallorca que va fer l'Orfeó va ser magnífica. En Noguera no cabia en pell de content, per la recepció que féu el públic a la música polifònica per a la qual ell ha esgrimit tantes armes en aquella bella illa daurada.

Avui fem un concert a l'Escola Municipal de Música, en el qual la secció de senyoretes cantarà «Duo seraphim clamabant» de Victoria. Diumenge propinent cantarem a St. Felip la Missa «brevis» de Pales-

trina. Sens res més per avui, mani sempre de son affm. i agraït amic i admirador

Lluís Millet

Escrita aquesta, acabo de rebre sa molt estimada. Aquesta nit, l'ensenyaré als companys, que en tindran gran satisfacció.

De vostè sempre

Millet

38

Bayreuth, 21 juliol 1899
S.D. Felip Pedrell. Madrid

Molt estimat mestre:

Li escric des de la meca dels músics moderns. Des d'aquí el saludo i li desitjo molts anys de vida per a bé de nostra terra.

Fa cosa de deu dies que trobant-me a París vaig anar a visitar en Bordes, que em va parlar d'una espècie Festival conferències de música polifònica, etc., que farien a Avignon junt amb en d'Indy per director. Em digué que segurament vostè hi assistiria i que havia escrit a vostè per a dit objecte dient-li que m'ho digués a mi també; a veure si allà ens trobàvem tots i fèiem tot allò que a ell el té tan engrescat de la unió musical de la raça llatina. Què hi ha, de tot això? Hi va, vostè? Desitjaria que m'escrivís a volta de correu aquí a Bayreuth sobre l'assumpte. Ma direcció és Wilhemplatz 3, III Stock, Bayreuth.

Demà comencen les representacions de la tetralogia dirigida pel noi Wagner; després de dos dies de descans faran «Mestres cantors» i «Parsifal»... Jo tinc pres per una audició de cada una d'aquestes obres. Es a dir, que m'estaré aquí fins, almenys, el dia 29.

Esperant que tindrà la bondat de contestar-me, quedo sempre amic respectuós i admirador

Lluís Millet

El Masnou, 24 d'agost de 1899
Sr. D. Felip Pedrell

Sempre estimat mestre: A Bayreuth, a son degut temps, vaig rebre la seva carta contestació a la que jo escriguí preguntant-li si aniria a Avignon per a les festes propaganda de la Schola Cantorum d'en Bordes. El que vostè em deia va ajudar que jo tampoc assistís a dites festes com havia mig promès a en Bordes a París. Dec dir també que em recava deixar les representacions de Bayreuth on no és fàcil tornar-hi sovint.

Allò de Wagner imposa com cosa de geni, que disposa de tots els mitjans per fer-se entendre dels pelegrins de l'art que van allà amb fe i amor per a gustar de l'aliment estètic més preat de l'art modern.

La consciència artística es troba en el total de les representacions. Els artistes en general senten, viuen l'obra; més que cantar, declamen, per la qual cosa el *drama* pren un relleu extraordinari. L'orquestra és superba, d'una sonoritat esplèndida i d'una pasta forta i dolça al mateix temps. Quan aquest instrument meravellós és tocat per un Richter, cregui, mestre, que és deliciós. Els «Mestres cantors» que van ser dirigits pel cèlebre *capelmeister* eren una font regaladíssima de goigs per a l'esperit. Un començava a sentir aquella orquestra com si allò hagués de ser d'aquella i de cap més manera. Com una cosa natural; els motius naixien, creixien, se n'anaven amb aquella naturalitat que viuen les coses en la naturalesa; com es mouen les fulles pel vent mogudes, com corren els núvols, com creix i mor el dia amb aquella justesa amb què viuen les coses que regula, ordena i desenrotlla la naturalesa. I quina claredat s'hi veia, en Wagner; semblava un orquestra de Mozart.

I el «Parsifal»? Heus ací la impressió més fonda, més elevada que es rep a Bayreuth. És una alenada de virtut que ens conforta, que ennobleix i s'hi troba quelcom de diví; el pressentiment del sobrenatural es desvetlla, s'afina; un surt de la representació sentint-se dignificat, amb més pes d'ànima. El «Parsifal» és la *missa* de Wagner.

Quant al que em diu de París, prou és cosa bonica, però també prou difícil de realitzar. Per a una excursió com aquesta, es necessiten molts diners, que nosaltres no tenim, essent la dificultat més grossa que molts coristes no poden deixar la feina per tants dies com necessi-

tariem per treure algun partit de l'excursió. De totes maneres, és prou important la cosa perquè s'estudii; ja en parlarem.

Sempre affm. i devot amic

Lluís Millet

40

Orfeó Català.
Pl. St. Just, 4. Particular
Barcelona, 15 desembre 1899
S.D. Felip Pedrell

Sempre estimat mestre: Dies feia que sentia desig d'escriure-li; un assumpte important de l'Orfeó que vostè ens pot ajudar a resoldre satisfactòriament m'obliga a no retardar més complir mon desig.

Es tracta, estimat mestre, d'una denúncia que es va fer contra l'Orfeó fa dos anys per no sabem qui, ja que les firmes són completament desconegudes (per tant, falses), dient que la nostra estimada institució devia pagar contribució com establiment d'ensenyança com si fos una acadèmia on se fa gent (?) per una carrera. D'això, si vostè se'n recorda, ja en van parlar els diaris. Nosaltres no ens vam queixar; els d'hisenda d'aquí Barcelona se'n van fer càrrec comprenent que teníem tota la raó; el mateix Sr. Baxeres ens va defensar en junta i van acordar, perquè això no ens tornés a passar, tirar la causa endavant resolent-la a favor nostre i santa bona Maria. Tal dit, tal fet; al cap de molt temps ens tornen a cridar, no recordant-se ja els senyors d'hisenda de què es tractava; hi vam comparèixer i quan van veure que es tractava del mateix assumpte que ells mateixos s'havien persuadit que era una bestiesa, van dir que ens n'entornéssim en nom de Déu. Bé. Al cap de més temps ens tornen a cridar i llavors desgraciadament (era l'estiu passat, quan jo era a Bayreuth) el president es descuida de compare (?) en junta; els senyors d'hisenda no es recorden de quin assumpte es tracta, era un dia que havien de fallar seixanta expedients

i, és clar, el més fàcil és dir: que paguin. Veli-aquí ara l'Orfeó Català que fa el negoci, com vostè sap, de fer cultura pel poble; on hi ha mestres que ensenyen de franc a dos-cents individus que tampoc en treuen profit material, perquè el nivell intel·lectual del poble pugi una miqueta de graus i els estrangers no segueixin dient que això és a moreria; l'Orfeó Català, doncs, que encara és tan innocent que oblida que està dins d'Espanya, ha de pagar a la hisenda espanyola uns dos-cents duros per quotes, recàrrecs i multa per haver *estafat* al govern. Nosaltres no estem disposats a pagar el que no podem per una cosa que és de consciència no pagar. Estem disposats a tot, fins a dissoldre l'Orfeó. Però abans ens hem d'esbravar. Si nosaltres paguem, totes les societats corals d'Espanya han de pagar; nosaltres els denunciarem, no perquè paguin, sinó perquè s'aixequi un *tolle-tolle* que posi en ridícul aquesta administració nostra espanyola. Últimament hem vist el delegat d'hisenda, Sr. Altolaguirre; aquest, en veure l'assumepte, s'ha picat al cap dient-nos que nosaltres teniem raó a no voler pagar, però com que ja estava fallat no s'atrevia a tornar enrera, perquè com que la denúncia venia de Madrid temia que d'allà no n'hi demanessin comptes. Nosaltres no sabem qui són els denunciants, però estem quasi segurs que deu ser algú de per aquí Barcelona que no pot veure l'Orfeó. Pensem que pot ser un senyor molt animal i sense cap representació de cap classe però que es fica pertot arreu que tenia dos fills a l'Orfeó i els vam treure perquè s'assemblaven massa a son pare; total, una bestiesa. Per tant, nosaltres creiem que si al delegat d'hisenda li vingués una insinuació de Madrid denunciant-li mirés si l'assumepte tenia remei, ell tornaria a fer revisar l'expedient i es resoldria a favor nostre. Perquè a ells en les circumstàncies presents no els convé de moure soroll per una misèria com aquesta i que acabaria de fer-los antipàtics al poble. Ara; podria vostè, mestre, fer alguna cosa en aquest assumepte? potser per mitjà d'en Pidal? Fer que del ministeri d'Hisenda se fes alguna insinuació a aquí a Barcelona a favor de la justícia.

És ben trist que el que hauria de ser protegit pels que porten la nació sigui escanyat i turmentat. Quines ganes fa tot això de tornar-se'n a casa i deixar tot ideal de cultura pel poble.

El mal és que els qui tenim la ceba no la deixem tan fàcilment.

Aquest estiu hem fet moltes excursions artístiques, mes la principal va ser la que realitzàrem a Girona on cantàrem per primera la sublim missa a sis veus de Victòria, als funerals que fan cada any per les ànimes dels màrtirs de la Independència. Quina serenitat en aquell sublim art.

Sap, en tots els concerts que fem, la peça que s'emporta el públic savi o ruc, ric o pobre? Doncs el «Credo» de la Missa del Papa Marcello de Palestrina. A Figueres no volien «Credo»; són de la flamarada; nosaltres, tossuts, els el cantàrem; després, admirats, deien: «mai no hauríem dit que els Credos fossin tan bons».

Així es forma el poble: amb les cançons de la terra aprèn a estimar la pàtria, el terror que li ha donat vida, caràcter de raça; amb les sublimitats de l'art religiós veritable, endevina, transllueix la profunditat, l'elevació de la llum de l'ànima, de la religió i van comprenent el ridícul que són les burles dels paperots anticlericals, i amb l'art estranger aprèn, s'entera de la cultura dels pobles moderns que van caminant i no estan parats com aquest país nostre on s'escanya la primera brotada de cosa noble que s'aixequi.

Altres coses tinc per dir-li; però em temo que ja n'he fet massa. Fins una altra.

Ja sé que vostè que tantes proves ens ha donat d'estimació treballarà de seguida per veure si es pot adobar alguna cosa de la qüestió objecte d'aquesta carta.

Li estimaré que escrigui de seguida alguna cosa. Fóra sensible que nostra societat Orfeó Català hagués de perdre el nom que tant li ha costat d'enlairar.

Cregui'm sempre respectuós amic i admirador

Lluís Millet

1900

41

Barcelona, 3 gener 1900
S.D. Felip Pedrell. Madrid

Sempre estimat mestre: Primerament rebí l'expressió meua i de tots els companys de l'Orfeó, de nostres desigs que comenci i acabi l'any nou amb tota felicitat. Rebí també nostre agraïment pel que fa en bé de nostra institució.

Rebérem sa carta amb els volants d'en Villaverde i Pidal i anàrem de seguida per veure el delegat Altolaguirre, cosa que no poguérem fer

per estar dit senyor malalt; però veiérem son secretari a qui ensenyàrem els documents enviats per vostè i digué que tenien tot l'interès a arreglar la cosa satisfactòriament a nostre favor; que no havien encara rebut la demanda del ministre, però que no era estrany estant com estàvem en festes. Dos dies abans havíem vist a en Ferrer i Vidal el diputat a Corts, qui va assistir aquest estiu a un concert que donàrem a Vilanova i en sortí entusiasmat; li explicàrem l'assumpte i digué que si no es resolía a favor nostre estava disposat a moure escàndol al Congrés.

Aquest és l'estat de la nostra qüestió; tot fa creure que anirà bé, gràcies en gran part a vostè a qui tant devem per tots conceptes. Déu li pagui i faci que puguem algun dia correspondre a tanta bondat. Penso que haurà rebut el programa del concert dedicat a nostres socis protectors donat al Líric en la tarda del dia de Cap d'Any. Fou un èxit per a la música catalana i per a nosaltres.

Diumenge vinent, diada de St. Ramon, la Capella de St. Felip Neri cantarem la Missa del Papa Marcello en l'església dels Pares de l'Oratori per a la festa dels advocats. Aquesta funció havia de tenir lloc al Pi, però mossèn Masvidal, mestre de Capella d'aquesta església, no cedia son lloc sense la condició de cantar amb sos cantors el gradual de sa composició (que ell diu que és molt seriós) i després no sé si el «Benedictus». Jo vaig dir que això no podia ser i els advocats han traslladat la funció a St. Felip. La guerra dels *mestres* contra nosaltres continua i més ara des de la vinguda del nou Bisbe en qui ells creuen que hi tenim molt de bo.

Què hi ha d'allò de Sagunto?

Rebrà per correu algun càntic nou meu.

Sempre de vostè amic de cor i ànima

Lluís Millet

Barcelona, 26 febrer 1900
S.D. Felip Pedrell

Sempre estimat mestre: Abans-d'ahir em vingué a trobar el senyor Fabrè per parlar-me del convenient que fóra que durant la sèrie de

concerts que anem a donar al Liceu executéssim el bell pròleg dels «Pirineus» perquè així segurament es donaria una empenta perquè es possessin en escena en la temporada pròxima. Tant de bo això fos possible, que no ens ho haguera de dir ningú, ja que alguna vegada n'haviem fet conversa amb el mestre Nicolau dient com fóra d'interessant de fer-lo conèixer a nostre públic! Però la sèrie que anem a començar va ser resolta de cop i volta i no hi ha hagut temps de preparar res de nou de grans dimensions per la part coral; per això ens hem agafat amb l'escena de la Consagració del «Parsifal» que ja havíem cantat, l'«Hènora» que també havíem cantat i solament té petits fragments corals i peces de nostre repertori que solament hem de repassar. L'únic que tenim de compromís nou són els corals de la «Novena Simfonia», que si bé són difícils són de poques dimensions i la primera audició de la qual no ens vindrà fins al 25 de març, quedant-nos així temps per treballar-la. No pensi, mestre, que hi hagi falta de voluntat. En Nicolau hi està tan entusiasmat com jo, però hi falta temps material. Pensi que la sèrie és de deu concerts, dos per setmana; és a dir que tan sols ens queden dos o tres dies per preparar cada concert. Nosaltres havem de cantar en cada concert i solament puc assajar a les nits, dada la mena de personal que forma l'Orfeó; així que tenim el temps justíssim; tant, que estic esparverat de la feinada que ens ha caigut a sobre.

Ah, si els concerts de Quaresma es poguessin arrelar al Liceu, i ens asseguressin el teatre un any per l'altre! Quantes coses grosses podríem fer tenint temps de sobres per a preparació! Llavors, li asseguro que nostra primera tasca fóra l'estudi del pròleg de sa notable obra que ja comença a ser vergonyós que nostre públic no conegui. Llavors podríem emprendre els oratoris de Haendel i les Passions de Bach, cantates i tants tresors com hi ha desconeguts de la nostra gent. Tot vindrà si Déu ho vol.

Vaig rebre els prospectes adhesions Victoria; els vaig repartint a gent que em sembla que no fallaran.

Ha rebut la nostra adhesió?

Escrigui'm, si us plau, si sap res de l'assumpte contribució Orfeó. Sempre de cor

Lluís Millet

(Lletra de Joan Millet i Pagès, dirigida a Pedrell, en nom de Lluís Millet)

Orfeó Català. Pl. de St. Just, núm. 4. Barcelona

20 març 1900

S.D. Felip Pedrell. Madrid

Molt Sr. meu: Qui escriu la present és el President de l'Orfeó Català, germà d'en Lluís, el director. Ell summament preocupat amb els 10 concerts del Liceu i a sobre, a més, l'assumpte que ha motivat els dos telefonemes, no té un moment i m'encarrega que jo ho faci.

En primer lloc hem de demanar-li mil perdons per la gran molèstia que li estem ocasionant. «Nada menos» que el dissabte ens avisaren que de cop i volta ens venien a embargar per l'assumpte que vostè ja sap. Amb gestions hem aconseguit que ho ajornessin per avui, dimarts, a fi de donar temps de rebre ordres de Madrid. Ens reunirem i acordarem que sent tan clar com és que no hem de pagar contribució, que no paguéssim i suportar l'embarg de música i tot el que tenim si volien tirar endavant. El diputat Sr. Abadal es brindà a telegrafiar al Sr. Hinojosa i abans ja havia escrit. També telegrafia al Ministre Sr. Villaverde. Altre diputat, D. Trinitat Rius, telegrafia Silvela i Villaverde i també ha telegrafiat el President de la Diputació. Tots els diaris se n'han ocupat i s'ha fet una gran atmosfera a favor de l'Orfeó.

No sabem encara res, sinó que l'amic Abadal té un telefonema del Sr. Hinojosa dient que es cuida de l'assumpte, cosa que agraim molt. Tenim les cartes de vostè per les quals li donem nostres més completes gràcies.

Li preguem que no deixi l'assumpte fins tenir-lo resolt i li estimarem que ens escrigui tot el que hi hagi sobre el particular.

El del Liceu molt bé. Cada nit és un ple. L'Orfeó està produint un efecte sorprenent. La nit passada, en acabar el «Credo» del Papa Marcello, tothom dret picant de mans com mai s'havia vist en aquell teatre en cosa de música coral.

Em diu en Lluís que li escriurà llargament així que tingui un moment; així mateix, em diu que el saludi en son nom, com ho faig, aprofitant fer-ho també en lo propi seu affm, s.s. q.b.s.m.

J. Millet Pagès

(Lletra de Joan Millet i Pagès, dirigida a Pedrell, en nom de Lluís Millet)

Orfeo Català. Pl. de Sant Just, núm. 4.
Barcelona 23 març 1900
S.D. Felip Pedrell. Madrid.

Molt Sr. meu i de ma major consideració: En Lluís està que no sap per on girar-se de feina i de nou m'encarrega que li escrigui en nom seu. Per si s'ha fet l'embarg tal com vàrem telegrafiar-li i com haurà vist pels diaris. A Barcelona, tothom n'ha protestat. No es parla de res més. La protesta és tan general, que fins podia haver donat ahir motiu a un disgust seriós al Liceu en presentar-se l'Orfeo sense la seva Senyera, i es presentà un ofici aixecant a corre-cuita l'embarg de tot el que constituïa la dita Senyera. El Liceu estava com mai, i en presentar-se desembargada ha succeït el que pogues vegades s'haurà vist, un espectacle tan immens que commovia de debò.

Tothom està al nostre costat i això bull de debò. Esperem que qui degui, d'un modo o altre aixequi l'embarg de la resta de joies i anulli l'expedient acabant d'un cop amb aquest assumpte.

L'amic Sr. Abadal té escrit al Sr. Hinojosa respecte al particular i no dubtem que vostè, d'acord amb el dit Sr. Director d'instrucció pública, faran que el ministre Sr. Villaverde doni ordres al delegat d'aquí.

Repetim que li estem agraïts de tot i no dubtem que ens tindrà al corrent del que cregui que pugui interessar-nos, i disposi sempre dels seus admiradors i ss.ss. q.b.s.m.

J. Millet Pagès

1 Agost 1900
S.D. Felip Pedrell

Sempre estimat mestre: Vaig rebre la fulla de solfa parisenca, la vaig omplir i la vaig enviar. Li dono les gràcies, perquè suposo que dec a vostè aquesta distinció. Vaig donar a en Nicolau son plec corresponent, ignoro si l'ha enviat perquè com que som en temps de vacances no el veig fa dies.

No fa molt he sabut com ha estat vostè de malament. Celebro de tot cor que estigui molt millorat; el que ha de fer és no cansar-se gaire, cosa que crec bastant difícil dat el temperament de vostè.

Com està allò de Victoria? Va endavant? Quina llàstima que per culpa d'aquesta Espanya *il·lustrada* no es realitzés aquesta bella obra! Què me'n diu d'això de Tortosa? He rebut una carta de Francesc Mestre de «La Veu de Tortosa» preguntant-me si fóra possible l'anada de l'Orfeó a aquella ciutat. Al mateix temps he vist uns articles en dit periòdic anunciant la idea i parlant de l'oferiment de vostè per ajudar a fer una manifestació grossa de cultura.

El *terrible* és que per les festes, és a dir, per aquelles dates jo prendré estat, que se'n diu, vull dir que em casaré i ve-li-aquí que veig una mica difícil l'organització d'aquesta excursió que tan «hermosa» podia resultar amb l'alè del mestre, honra de Tortosa i de Catalunya i d'Espanya. A més, a l'Orfeó hi ha la mania d'anar a París; hi ha acord pres i tot i la resolució de no fer res més que estudiar per anar-hi amb les espadenyes ben cordades. Això, si de cas, fóra a l'octubre; però jo ho veig fosc. Veurem.

Escrigui'm i conti'm coses.

Son amic i sempre admirador

Lluís Millet

1901

46

Orfeó Català. Pl. de Sant Just, núm. 4. Particular
Barcelona 5 juliol 1901

Sempre estimat mestre: Prego que em perdoni ma tardança a contestar la seva estimada carta. He passat un hivern fins ara ocupadíssim i això ha fet, encara que hi pensava sempre, que no pogués dedicar a vostè alguna carta. No pensi, doncs, que hagi minvat mon respecte i adhesió a vostè, a qui venero.

He parlat amb el Sr. Fornells dels «Pirineus» i m'ha alegrat moltíssim el que m'ha dit de la probabilitat que es posi al Liceu la pròxima temporada. Ja pot comptar que si jo puc fer alguna cosa per a la realització d'aquesta bona obra no em quedaré manco. ¡Es tant de justícia i convé tant que es conegui aquesta obra filla en gran part de nostres tradicions musicals més pures!

L'Orfeó aquest any ha seguit treballant de valent com sempre. Havem fet conèixer alguna obra d'en Comes, la «Baladas Gallegas» d'en pobre Montes, una composició a 16 parts reals de Richard Strauss, qui va estar entre nosaltres pels concerts del Liceu i que va quedar molt content de nosaltres, etc. Ara estem preparant un concert pels protectors en el qual estrenarem «La guerre» de Jannequin, un madrigal del mateix, un diàleg espiritual d'en Bordes dedicat a l'Orfeó, una bella cançó d'en Nicolau; per què no ens fa alguna cosa, vostè? Ja fa tant de temps que li tinc demanat!

I no ens podria enviar algun altre madrigal d'en Brudieu?

Un dia d'aquests rebrà dos cànctics espirituals meus nous.

Fins a una altra, estimat mestre i mani i disposi de son amic i deixeble

Lluís Millet

Com està la publicació Victoria?

Orfeó Català. Pl. de St. Just, núm. 4. Particular
Barcelona, 3 novembre 1901

Sempre estimat mestre: Havem parlat diverses vegades amb els companys de junta sobre el prendre part els homes i nois de l'Orfeó en les audicions dels «Pirineus» al Liceu, i ja pot pensar si amb «carinyo» per ma part i amb interès per part de mos companys, puix tots estímem i venerem a vostè que tant ha fet per nostre art i especialment per l'Orfeó. A la veritat, ara ens trobem entre l'espasa i la paret; entre el voler complaure a vostè i a nosaltres mateixos fent aquest acte d'adhesió activa a una manifestació d'art patri i entre les circumstàncies en què ens trobem en aquest final d'any. Com que gràcies a Déu mai no ens falta feina i sempre surten coses noves, encara devem per aquest any *un concert pels protectors* dels dos reglamentaris anyals, concert en el qual hem d'estrenar composicions importants entre elles dos motets de Bach que em sembla que es reduiran a un perquè no veig el temps necessari per estudiar-los. Aquest concert és reglamentari i no pot faltar. Vostè sap també que estem preparant una *tournee* pel migdia de França; el dia de sortida era el dia 5 del present però s'ha ajornat pel dia 19 tornant a Barcelona el 24. ¿Com és possible estudiar «Els Pirineus», cantar a totes les representacions, estudiar Bach i altres peces del nostre concert de protectors de reglament i donar dit concert? Aquesta *tournee* del migdia de França (Perpinyà, Beziers, Marsella) no la podem ajornar; des que deixàrem córrer l'anada a París llavors de l'Exposició va ser precis covar una altra sortida important que aconsolés la desil·lusió que tingueren nostres cantors i ja no l'havem pogut ajornar més perquè les associacions com la nostra viuen d'entusiasmes que no s'han de deixar apagar mai. Vostè ja ho sap, això; no és possible fer tot el que un vol.

Ve-li-aquí, mestre estimat, nostra situació. Fins a últims de novembre no serem aquí de França, que no podem deixar d'anar-hi; llavors el reglament ens mana un concert que és un deute pels protectors nostres, concert amb composicions noves que encara s'han de començar a estudiar.

L'Orfeó, que és un focus d'entusiasme, farà el que podrà per l'èxit que tant es mereix la notabilíssima obra seva.

Ens dispensa que (no) hi prenguem part? Encara que, jo li asseguro,

prou greu em sap no haver pogut encara cantar res de vostè, que tant representa en nostra cultura musical. Però ja vindrà el dia que ho podrem fer, potser més de debò que no podríem aquesta vegada.

Perdoni'm i mani a son amic i devot deixeble

Lluís Millet

48

Orfeo Català. Pl. de Sant Just, núm. 4
Barcelona, 12 novembre 1901

Molt estimat mestre: Ara sí que no sé què dir-li. Si jo sabés fer miracles, rai; perquè jo per ara no veig la cosa possible. I parlant-li amb tota franquesa no veig pas ben bé què aniríem a fer els homes i nois sols, barrejats amb els coristes de teatre. Precisament al final del magnífic pròleg de la seva obra hi dominen les divisions en veus blanques i per força hi hauria desequilibri que no milloraria pas l'efecte. A més que ja dic jo, pobre de mi, que no sé pas com fer-ho. I si és sensible a això, no ho és solament perquè vostra obra és una obra d'art de la terra sinó també perquè són vostès que s'ho mereixen i no vull dir res més perquè no es pensés que sóc adulator. Però la veritat és que deixant a part la impossibilitat en què ens trobem, de la manera que ho hauríem de fer tampoc no em satisfà gens. Es d'una altra manera, que l'hem d'honorar la vostra ànima d'artista i la vostra obra d'art que és vostra vida. I això serà, si Déu vol, aviat.

Espero carta vostra i que no estiguen enfadat, perquè jo també ho estic d'haver d'escriure el que escric.

Vostre deixeble que us estima de debò

Lluís Millet

1902

49

Barcelona, 14 març 1902

Sempre estimat mestre: El diumenge passat donàrem el ditxós concert pels protectors (els el deviem des de l'any passat). En ell estrenàrem, entre altres peces, el seu «Don Joan i Don Ramon» que produí fonda impressió a la generalitat del públic tot i essent peça que no afalaga les concupiscències del gros ídem. Per ma part, dec dir-li que com més va més m'agrada i hi gaudeixo amb aquells accents sobris que donen tant relleu al dolorós diàleg entre mare i fill. ¡Quina expressió més justa del bell text mallorquí! Ahir férem un altre concert (aquest, públic) dedicat a l'Orquestra Lamoureux que ha estat a Barcelona donant tres concerts. Tinguérem el teatre a vessar, fins s'acabaren les entrades. Repetirem el seu romanç; si l'hagués sentit em sembla que li hauria agradat; sortí l'execució més justa que el primer dia. Si no ha rebut nostres programes, ja els rebrà un dia d'aquests.

Adjunt amb aquesta trobarà una carta firmada per un germà meu capità de marina mercant que li explica les trifulgues en què s'ha trobat manant el vapor Jover i Serra. Vostè dirà: «I què n'haig de fer, pobre de mi?». Senzillament és qüestió d'un «empenyo » per en Moret o Pidal perquè preguin a l'ambaixador espanyol prop del Quirinal a Itàlia que empaiti la qüestió a favor de mon germà perquè pugui tenir la bona plaça que tenia i que ha perdut de moment per venjança d'un empleat del govern italià que tenia a bord. Mon germà m'assegura que amb una mica de pressió del dit ambaixador tot s'arreglaria. Si pot fer alguna cosa i ho fa, com n'estic segur, li agrairé amb l'ànima. Dispensi'm la llibertat que em prenc d'amoïnar-lo.

El felicito per la pallissa a nostres crítics, que els donà des de La Vanguardia. Manoi, que rebé!

Cregui'm sempre amic i devot admirador

Lluís Millet

Orfeo Català. Pl. de Sant Just, núm. 4. Particular
Barcelona, 2 abril 1902

Sempre estimat mestre: Déu li pagui tot el que amb tan bona voluntat vostè va fent per mi i l'Orfeo Català. Mon germà Josep ja ha escrit a vostè sobre sa interessant qüestió; amb això, no cal recomanar-li bona voluntat ni constància.

Quant a l'anada de l'Orfeo a Madrid, encara que hi ha ganes de realitzar-la, l'ocasió que es presenta ara no ens ve encaixada. El primer i principal obstacle és la proximitat que tindria aquesta excursió amb la realitzada a França per últims de novembre. Vostè ja sap el que són els botiguers, comerciants, etc, de nostra terra; despendre's d'un dependent encara que sigui per pocs dies és per ells un desprendiment *colossal* que no estan disposats a concedir sovint; ens trobaríem, doncs, amb la meitat del cor d'homes que no podrien seguir. Jo mateix, llavors, estaré en vigílies d'exàmens a l'Escola Municipal i vol una mica de barra plantar els deixebles en dita època. Però el principal és la proximitat amb l'excursió de França i primerament pel compromís del tot probable de trobar-nos sense equilibri entre veus d'homes i noies i després que aquestes excursions importants porten tant enrenou en una societat com la nostra que és impossible organitzar-ne sovint. A mi ja em fa denteta tot el que vostè conta, deixant a part allò de la baralla d'orfeons, encara que amb nosaltres no resaria perquè amb les tres seccions i el repertori nostre em sembla que no ens prestem a comparances. De totes maneres, estimat mestre, gràcies, gràcies de tot; i consti que el que li escric és purament impressió meva perquè no he tingut temps de parlar-ho en junta; però em sembla que és la realitat.

Mani sempre a son amic de cor i agraït

Lluís Millet

¡Amunt els «Pirineus» que es vegi la puresa de ses cimes de per tot arreu.!

Vinguen pallisses a La Vanguardia, que en mereixem. A qui toca el torn, ara?

Millet

Barcelona, 15 juliol 1902

Estimat mestre Pedrell: Adjunt li envio un programa del concert que donarem l'Orfeó Català el diumenge al matí. Fou concert dedicat a la memòria de mossèn Cinto i per això la segona part constà solament de composicions amb lletra del nostre poeta.

Com veurà, en la primera part cantarem el «Requiem» a sis veus de Victoria. Aquesta obra l'havíem assajada no per concert sinó pels funerals dels socis morts de l'Orfeó; però com que a última hora el rector de Sant Agustí es desdí de deixar-hi cantar les noies, ens veiérem precisats a fer-la conèixer en concert al teatre. L'obra produí un efecte «fondo». L'absolta, o sigui el «Libera me», es féu repetir.

Aquesta absoluta la cantarem davant el cadàver del gran poeta Verdager al Saló de Cent. Quina sublimitat! Tot negre; una gran creu al capçal del bagul; quatre blandons colossals il·luminant tristament aquella tristesa! El cor en la foscor, tothom cantant mig de memòria entonà les humanes inspiracions del gran Victoria. Algú caigué a terra de genolls instintivament, tothom amb pell de gallina corprès de sentiment. Allí sí que estava en son lloc la vibrant polifonia de Victoria.

Per això temia jo que al teatre la gent no la *sentiria*, aquesta música, i gràcies a Déu veig que m'he equivocat.

Avui he llegit el crític de La Vanguardia demanant a vostè amb gran entusiasme que parli de la missa en una de ses cròniques musicals; ajunto mon prec al seu; serem una colla que li agraiem.

En aquest concert estrenarem també una bellíssima composició d'en Nicolau. Son deixeble de cor

Lluís Millet

El Masnou, 18 setembre 1902

Allà a la muntanya vaig rebre aquella seva carta que m'anunciava com havia escrit una nova òpera; baixat ja a terra baixa no vull

esperar més sense escriure-li la més coral felicitació i dir-li l'alegria amb què vaig saber tan esplèndida nova.

Que per molts anys, mestre, i que ben aviat puguem sentir aquest cant d'amor dignament cantat sobre una digna escena.

Veritablement vostè té el cor jove i la fe d'un jove, i encara l'entusiasme i l'energia joves. Quin miracle!, en aquest temps que hi ha tants joves estantissos.

Per molts anys, mestre
Son humil deixeble

Lluís Millet

1904

53

Orfeó Català. Pl. de Sant Just, núm. 4
Barcelona 6 febrer 1904

Molt estimat mestre: Li dono un ¡Sí! ben gros en contestació a la seva petició. És deute, deure i honor nostre prendre part en l'execució del «Comte Arnau». L'Orfeó Català amb entusiasme estudiarà i farà tot el que pugui per ajudar a fer conèixer aquesta obra que sens dubte serà digna del seu pare, glòria de nostra terra i de tot Espanya. Ara s'ha de pensar que la nostra massa coral està compromesa a executar en la «Festa de la Música Catalana» les composicions corals que resultin premiades en el concurs que anem a anunciar al públic. Aquesta Festa s'haurà de celebrar pel mes de juny; abans, no tindrien temps d'estudiar dites composicions; després, no fóra bona època perquè molta gent ja és a estiuejar. Doncs caldria combinar nostra festa en els primers (juny?) i el «Comte Arnau» cap a la segona quinzena. Per a estudiar la seva obra fóra precis, com més aviat millor, tenir nosaltres la possibilitat de començar a assajar, aprofitant el temps fins que vingui el veredict del concurs, és a dir, fins a últims d'abril, de manera que un cop realitzada la «Festa» ja tinguéssim ben adelantada nostra tasca i així solament tinguéssim necessitat dels assaigs de conjunt.

Què li sembla? Mani, que estem a les seves ordres. Quant al dels corifeus solistes, potser hi haurà dificultat perquè no tenim a penes

cap veu de debò per cantar solos. En fi, ja veurem. «El comte Arnau» serà drama líric? Canten els personatges? o reciten?

Que no han pensat, per a la representació, en el Parc Güell? Està situat sobre Vallcarca, en un dels puigs que enrotllen Barcelona. Allí, Don Eusebi Güell hi fa construir un teatre grec sota el cel, per fondo el mar. L'arquitecte és en Gaudí, un geni. Serà cosa digna del propietari i de l'artista que ho ha ideat. No li sembla millor aquest lloc que sembla fet exprés per a la seva obra que no pas a la plaça de toros? A més, en Güell podria esdevenir un protector de l'obra en diversos sentits.

Dimarts veuré en Maragall; ja n'hi parlaré, d'això.

He vist el senyor Fornells i m'ha donat permís per extreure motius/guies de «La Celestina».

Dimarts i dimecres sortirà el segon número de nostra Revista. Per tenir temps de recollir informació de tot el mes, havem resolt fer-la sortir sempre pel dia 10 de cada mes.

Déu li doni força vida per a bé de l'art i de nostra terra.

Son amic i deixeble

Lluís Millet

Orfeó Català. Pl. de Sant Just, núm. 4. Particular.
Barcelona, 13 febrer 1904.

Molt estimat mestre: Vaig veure a Maragall; m'explicà el Comte Arnau; és magnífic i digne de la seva alta inspiració. Que bé s'hi deu trobar vostè en aquell ambient de llegenda meravellosa. Va trobar magnífica la idea de donar l'obra al Parc Güell i es va quedar meravellat de la intenció de vostè de donar-la pel juny pròxim. ¡El pobret ignora l'activitat fecunda de son col·laborador!

L'endemà de veure en Maragall vaig anar junt amb en Joaquim Cabot, president de l'Orfeó, a veure D. Eusebi Güell; li exposàrem la idea de vostè. Li fou agradosa la proposta i l'acceptà amb bona voluntat. El que hi ha és que el teatre grec està atrassat i no és possible que estigui llest pel juny, però ens digué que anéssim a veure en Gaudí, l'arquitecte, que ell ens donaria dades més fixes i ens diria més o

menys el que s'hauria de fer per posar-ho en condicions per donar el «Comte». A en Gaudí no l'he pogut veure encara però penso que podré fer-ho un dia d'aquests. De seguida que l'hagi vist, li escriuré a vostè. Llavors, li donaré detalls. El Parc Güell serà i és ja ara una cosa genial. El vaig visitar fa cosa de 15 dies. El que se'n diu teatre grec vaig reconèixer que està atrassat; però a veure en Gaudí què ens dirà.

No cal dir que el «Comte Arnau», amb la idea que vostè me n'ha donat, trobo que serà espantarrant. Avant, mestre!

¿Coneix aquesta variant de la cançó? Jo la trobo molt bella; és recollida per mi mateix.

Lent

Tota sola feu la vetlla muller le- al, no la faig yo tota
sola, valga'm Déu, val.

La dona que me la cantava a penes hi arribava per la tessitura baixa, però ella s'hi trobava bé; en sentia bé el fantàstic i tètric de la llegenda.

Ha rebut el segon número de la Revista? Li havem enviat ja. Hi ha 24 pàgines de text i encara hem tingut de retirar-ne. El seu article fa goig de veure, amb aquell bé de Déu de l'obra de Vila.

En Pujol està transcrivint el Bonjorn. Hi està engrescat. Volem anar a l'arxiu de la Catedral a veure si pesquem més coses de nostre canonge.

La Revista la farem sortir el dia 10 de cada mes per poder donar informació concreta de l'anterior. Amb això, tenim temps de rebre l'original fins al dia 25. Li ho dic pel seu govern.

En aquest últim número de febrer trobarà el cartell del concurs. Em sembla que pot resultar cosa llúida.

Gràcies de tot, estimat mestre; sobretot de la paciència de llegir aquesta lletrota.

Seu de cor

Lluís Millet

Orfeo Català. Pl. de Sant Just, núm. 4
Barcelona, 18 febrer 1904

Molt estimat mestre: Ahir vaig veure el senyor Gaudí i estiguérem junts al Parc Güell. Allò és exprés per a grans representacions i és el marc exprés per al Comte Arnau. En Gaudí, que és la mateixa bondat i un gran home, féu senyalar l'escenari que ell creu que fóra suficient amb pals, 20 pams d'ample per 10 de fondària. Queda un espai grandíssim. Féu pujar dos homes sobre un cavallet i ressaltaven grandiosament sobre el fondo del caseriu de la ciutat i la blavor de cel i mar. L'amfiteatre el dóna la mateixa muntanya; la plaça per a l'escenari és baixa, és a dir que des d'un gran tros de muntanya amunt se domina dit escenari. Advertint que les condicions acústiques són tan o millors que al Liceu. Cregui'm. Nosaltres estàvem col·locats a uns cinquanta i tants metres distants i sentíem les veus clares d'unes noies que en el lloc assenyalat per escenari estaven, i des d'allà en Gaudí dava ordres als treballadors sense esforçar gens la veu i era comprès perfectament. Com a lloc per públic hi cap tothom, rics i pobres, tanta gent com vulgui. A propet de l'escenari pot començar una espècie de platea, a segon terme pujant per grades anant a trobar una espècie de passeig circular; allà hi podrien fer unes llotges, i a darrera les llotges hi podrien estar els mateixos cotxes, landós i els senyors des dels cotxes veurien la representació magníficament. La muntanya va puntant, eh?; doncs, amunt hi ha com una espècie de llotges de pedra, una cosa deliciosa com a cosa d'en Gaudí; aquells llocs foren magnífics; i més amunt segueix la muntanya sense urbanitzar, que la gent podria invadir, dominant l'escenari i sentint magníficament la música i gaudint al mateix temps del panorama de la gran ciutat i del mar per fondo. Ara, a tot això, mestre, ajunti-hi l'hora, la naturalesa, els canvis de llum del caient de la tarda; començant la representació a hora convenient perquè les hores resultin a hora bona segons son caràcter. Una cosa superba! El millor teatre del món; ni els grecs tingueren teatre més ben col·locat, amb un marc més grandió. Tal com està ara allò es pot fer tot molt bé. Els 40 metres que falten no es necessiten pel teatre. Allò, quan hi siguin, serviran per jocs d'esport. Les despeses diu en Gaudí que no és tant com sembla perquè tot el fustam de grades i seients ha de tenir caràcter provisional i ha d'anar de lloguer.

Ja pot pensar que molta part de l'entusiasme aquest me l'ha encomanat en Gaudí, que és un gran artista. Ja veurà en aquest parc quina carretera hi ha fet! Una meravella!

Seu de cor

Lluís Millet

56

Orfeó Català. Pl. de Sant Just, núm. 4. Particular
Barcelona, 23 febrer 1904

Estimat mestre: M'ha confós amb la seva carta. Jo no en sóc digne; em sento molt petit... però agraeixo de bon cor tanta bona voluntat. Per demà passat, dia 25, ens reunirem a l'Orfeó; cridaré Maragall, Gual, Viada i algun altre que cregui que convingui. He vist el senyor Fornells i hem quedat així. El tremendo és que a l'Orfeó estem de gran tràfec i en pèssimes condicions per ajudar a aixecar la cosa. Figuri's que tenim la pretensió ja fa temps de fer-nos un edifici propi i sala de concerts. Doncs bé, ara tenim en tracte uns terrenys; la cosa ja està mig embastada i ja ha arribat l'hora d'empaitar la gent de diners per fer l'emprèstit. És a dir que no em veig en cor de pregar a la Junta que l'Orfeó sigui la base, el demanaire per al gran festival líric popular; tenim el concurs sobre i què sé jo. Però això no vol dir que la cosa no s'enfili; demà passat ens reunirem tots els que vostè indica, faré que hi sigui en Cabot, president de l'Orfeó. Si vostè pot enviar immediatament alguna nova dada del pressupost, millor. Pensi que al teatre grec Güell no hi ha escenari, i si la cosa porta espectacle deurà fer créixer molt les despeses.

Al front de tot això hi haurà d'haver un home de temperament per aquestes coses, que sàpiga empijar la gent, que remogui cels i terra... els artistes, em sembla que no servim gaire, per això.

Dijous mateix li escriuré el resultat de la reunió. Déu ens illumini per a la glòria de l'art i de la terra.

Una abraçada de son humil i agraït amic

Lluís Millet

Orfeó Català. Pl. de Sant Just, núm. 4
Barcelona, 26 febrer 1904

Molt estimat mestre: La reunió no pogué tenir lloc ahir per estar compromès en Maragall en altre lloc a la mateixa hora; per això ha tingut lloc avui al nostre local de l'Orfeó. Hi ha comparegut en Maragall, Gual, Fornells, Cabot, Pujol i un servidor. Els he llegit la carta que he rebut avui de Vostè on s'hi troba tot molt detallat. La impressió general ha estat que pel juny pròxim és data molt pròxima per a fer cosa tan grossa.

En Gual ha dit que donat el cas que ara ja tinguéssim els cinc mil duros no veia prou temps per a enllestir degudament escenografia, vestuari, etc., etc. Que fóra llàstima que en una obra magna com serà el «Comte» s'hagués de fer tot a corre-cuita. En Maragall es veu que no ha vist amb claredat o no ha entès el vestit musical que vostè hi ha posat; vull dir que no ha agafat encara el conjunt de l'obra representada. Té dubte que l'escenari a l'aire lliure en plena naturalesa potser no resulti massa convencional; això ben entès en el sentit de la representació plàstica de l'obra, que en la força musical del que vostè hi posa es veu que hi té fe bona; està admirat de l'empenta de vostè i ja se n'acabarà de fer-se'n càrrec! El dels 5 mil duros ens semblà poc; els semblà que pujaria més. De totes maneres la dificultat més grossa ha semblat ésser la del poc temps. El Sr. Fornells ha estat del mateix parer. Tots havem dit que fóra molt convenient veure'l a vostè a Barcelona i sobre el terreny armar el pla de batalla i potser ajornar les representacions per l'octubre pròxim; bon temps a Barcelona per a aquests espectacles a l'aire lliure, sobretot no aconseguint l'espectacle les últimes hores de la tarda per la fresca que podria molestar. A l'Orfeó també ens vindria bé en aquella data, ja que tindriem tot l'estiu per estudiar amb calma l'obra, que a la veritat també em fa por tenir poc temps per a l'estudi havent-se de cantar pel juny, tenint el compromís de la Festa de la Música Catalana i pensant que la part coral del «Comte» serà important, encara que, com diu vostè, no tingui grans dificultats. Perquè a l'Orfeó solament tenim les nits per assajar, i ja sap, estimat mestre, que l'estudi de les obres es fa lentament amb la classe de personal de què consten societats per l'estil.

He aconseguit d'expressar l'esperit de la reunió? Solament li he d'afirmar fortament que en tots s'hi ha vist ganes de treballar per a

l'obra; és a dir, de fer sortir a llum el «Comte Arnau» i si creiem que s'hauria d'ajornar uns quants mesos la seva representació és per fer-la més *trionfant* com diria en Maragall.

En Gual m'ha dit que li escriuria.

Una abraçada de son humil amic

Lluís Millet

58

Orfeó Català. Pl. de Sant Just núm. 4. Particular
Barcelona, 12 març 1904

Estimat mestre: Abans d'ahir dijous vaig reunir la *gent del Comte*. Vingué també Viada que no pogué assistir a la primera reunió. Varen llegir la seva proposta de circular per arreplegar accionistes. Tots veieren un perill en fer córrer aquesta circular sense la data dels Festivals i sense assegurar el lloc on tindrien lloc, i digueren que si ara l'equivoquessin fóra en perjudici per quan empaitéssim la gent amb la cosa ja ben determinada, és a dir amb dates i local fixos.

Tot això pensant que vostè estarà a Barcelona dintre tres setmanes i que llavors es podrà encarrilar tot amb base fixa.

A l'Orfeó estem demanant diners a tothom per fer la casa: hostatge de la societat i gran sala de concerts, per la qual cosa això ens privaria ara de fer propaganda de la subscripció del *Comte*.

Tot plegat, doncs, ens diu que no tinguem impaciències que potser resultarien en mal de l'obra; d'aquesta llegenda superba universal i catalana, exemple d'altíssim ordre moral que ensenya al poble, ferint-lo en son sentiment i en sa imaginació, que el desordre moral porta fatalment al càstig etern...; un Comte Arnau que se salva sembla que desillusionaria la imaginació popular.

Un dia d'aquests rebrà la Revista de març. Hi veurà el començament de *La Celestina*. Perdoni, mestre, el meu atreviment i prengui la bona voluntat.

Son amic humil i de cor

Lluís Millet

Orfeó Català. Pl. de Sant Just, núm. 4
Barcelona, 10 juny 1904

Molt estimat mestre: Adjunt li envio unes proves del veredict del Concurs. Hi veurà que en el premi religiós havem guardat el premi al «Christus factus est» però hem creat un altre premi, de 200 ptes., per l'«Adoro te devote»; aquest segurament és tot ell més igual, però en el primer, ben mirat, té una *amorositat*, un no sé què, que ens ha penetrat més que l'«adoro te devote» tot i trobant aquest excel·lent com vostè amb son bon ull ha vist de seguida. De totes maneres amb el premi creat no queda gens postergat, no li sembla? Hem donat un accèssit al «Peccantem» (el motet del paper fi). Als accèssits els donem 100 ptes.

A més d'aquest accèssit, n'havem donat dos més a dos reculls de melodies (les més distingides després de les més bones). Tres accèssits 60 \$ i 40 \$ del premi del motet fa els 100 \$ del primer premi, que no s'adjudica.

En el premi de les cançons harmonitzades hem fet una combinació que el cartell preveu i que ens sembla també fóra de gust de vostè: hem partit el premi (30 \$), donant la meitat als «Estudiants de Tolosa» (la primera del núm. 29) i l'altra meitat a les «Muntanyes regalades» (segona del núm. 3) tenint en compte que les dues són les més boniques de cada collecció; que la segona del núm. 29 (El pardal) és una equivocació i que les «Muntanyes» encara que no demostren una unitat ferma com «El pardal» són més *sentides*, un veritable idil·li com diu vostè.

Li sembla bé així? Cregui que havem posat tota nostra bona voluntat a fer-ho bé i a consciència.

Les *dades* de la Festa no les hi puc donar encara ben fixes. De totes maneres, puc dir-li: que la Festa serà a mig juliol, al Teatre Novetats perquè no trobem altre lloc. Adornarem el local al millor possible. Fàcil que sigui una festa pel matí.

El *discurs*, vostè mateix, creiem, per això, que podria ésser llegit com en els Jocs Florals i no publicar-lo fins després de la Festa.

L'Orfeó cantarà el cor d'homes (2on premi), els dos motets (premis) i les dues cançons harmonitzades. Creiem també que es podran cantar les melodies de piano i cant. La reina de la Festa, resolguérem la fes el

guanyador del 2on premi, perquè el premi de les melodies és extraordinari. Els premis que fan la base del concurs són els tres primers. No sabem encara el nom de cap autor. Ja li enviaré més detalls a mida que la cosa es vagi perfilant.

Son devot de cor

Lluís Millet

60

Orfeó Català. Pl. de Sant Just, núm. 4
Barcelona, 23 juny 1904

Sempre estimat mestre: Fa dies que li vull escriure però enmig de la feineda dels exàmens de l'Escola Municipal no em queda temps per a res. Dispensi'm.

Hem rebut ja el nom de tots els autors premiats; són els següents: del cor d'homes «Cançó dels segadors» n'és autor en Sancho Marraco, un xicot jove que té molta afició a tirar a certàmens i que també és autor del motet «Adoro te devote» (cor d'homes) premi creat de nou, de 200 ptes., i també de la cançó harmonitzada «Les muntanyes regalades» i del motet «Verbum Caro» que obtingué menció honorífica. Aquest senyor s'ho volia emportar tot i amb una mica més ho aconseguix. L'autor del «Christus factus est» ha resultat ésser en Mas i Serracant. Jo n'he tingut una alegria perquè en Mas és dels músics mestres de Capella de la bona causa. Vostè també se n'alegrarà.

L'Autor de les «Melodies» per mi és un jove d'uns 24 anys que s'anomena Joaquim Grant; és quasi bé desconegut. Vet ací una obra bona que haurà fet nostre certamen; la de fer conèixer aquest *brau*. El primer accèssit de les melodies l'ha guanyat un capellà de Sta. Maria del Mar, mossèn Cogul: una altra coneixença important. El segon accèssit l'ha obtingut un jove que es diu Montserrat, també poc conegut.

Del recull de cançons populars n'és autor un altre jovenet, en Pecanins que va recollir les cançons directament del seu poble natal: Prats del Lluçanès.

La sardana premiada és d'en Serra, de la cobla empordanesa de Peralada.

La cançó harmonitzada «Els estudiants de Tolosa» (Tortosa?) és d'un altre jovenet que es diu Alfonso.

L'accèssit del premi religiós, el motet «Peccantem me quotidie» l'ha guanyat un tal Francesc Areso de Lazcano (Guipuzcoa), que ningú coneixem.

A l'Orfeó hem començat l'estudi de les obres corals premiades. Les cantarem totes menys el «Peccantem». No és molta la feina que donen perquè no són de dificultat i són curtes. De totes maneres la Festa sembla que no podrà fer-se fins a últims de juliol, per no quedar el teatre lliure fins aquella data. Si pot ésser abans, l'avisaré de seguida.

A l'últim número de la Revista no hi va anar «La Celestina» per culpa del caixista de la música que es posà malalt a última hora i encara havia de compondre els tres o quatre exemples que hi anaven intercalats. No havem rebut encara la continuació dels «Músics vells de la terra». L'article del número passat estava rebé, interessantíssim.

Son deixeble i amic de cor

Lluís Millet

1907

61

Barcelona, 2 desembre 1907

Gràcies estimat mestre! Es consol rebre bons sentiments d'ànimes generoses com la de vostè.

Desitjo que es posi prompte ben bo.

Son afm., amic de cor

Lluís Millet

1909

62

Barcelona, 5 març 1909

Estimat mestre Pedrell: En nom meu i de l'Orfeó, mil mercès pel magnífic catàleg del fons Carreras. És una obra imposant que meravel·larà tothom. La presentació és esplèndida, digne del nostre gran treballador, el mestre i l'exemple de tots nosaltres. Déu li doni força anys de vida per fer obres semblants.

Li remercio també per la tramesa dels dos volums d'orgue, interessantíssims.

Seu de cor

Lluís Millet

1912

Barcelona, 22 novembre 1912

Estimat mestre: El Sr. Bisbe ens ha recomanat preguéssim a vostè que assisteixi demà a son palau per dinar junts amb ell els conferencians i els representants estrangers que han vingut al Congrés. M'ha demanat que li digués que no és d'etiqueta; és pel seu gust de tenir-los prop una estona.

Així jo compleixo l'encàrrec i no cal dir si per ma part desitjo faci vostè un esforç per complaure'ns a tots.

Son deixeble de cor

Lluís Millet

L'hora és a la una de la tarda

1922

Barcelona, 11 juliol 1922

Molt venerat mestre: Fa un quant temps que estic en relació amb el Dr. H. Möller de Breslau, que em demanà li posés en coneixement dels millors reculls de cançons populars de Catalunya i de la resta d'Espanya. Naturalment que de preferència li vaig donar el senyalament del seu «Cancionero» el qual es veu el Dr. adquirí immediatament. Ara últimament he rebut de dit Sr. la carta que li adjunto demanant alguns textos de les cançons que vostè dóna. Pensant que vostè pot tenir gust a posar-se en relació amb el Dr. Möller li envio la seva mateixa lletra per si vostè té el gust de contestar-li directament. Si vostè vol que ho faci jo mateix amb molt plaer ho faré si vostè té la bondat de dar-me les dades demanades. Però jo estic segur que el Dr. tindrà una grossa alegria de rebre lletra directa de vostè.

Li prego, estimat mestre, dos mots perquè jo sàpiga a què aténir-me. Son affm. deixeble

Lluís Millet

(Sense data)

Estimat mestre: L'Schweitzer m'ha enviat l'adjunta fotografia per a vostè.

Aquell bon senyor és que es recorda del Profeta de Victoria. Seu i servidor sempre

Lluís Millet

(Sense data)

S.D. Felip Pedrell

Molt estimat mestre: Grans mercès per la fina atenció que ha tingut en contestar tan prompte la meva petició, i d'una manera tan afalagadora per mi per l'Orfeó Català. Espero amb veritable desig les notícies sobre altra música religiosa de nostres grans mestres. La creació de la

secció de senyoretetes i nois a l'Orfeoó va ser deguda especialment a les ganes de poder executar degudament aquesta música sublim, expressió la més alta del gran art; així és que li agrairé amb l'ànima tot el que m'indiqui en aquest gènere.

Vostè és el portaestendard d'aquest moviment a Espanya, i no pas d'ara, que molt temps fa que li té el cor. A vostè, doncs, hem de recórrer els que procurem prendre'n exemple.

Jo no penso anar de pressa a donar al públic res d'aquest gènere fins que em sembli haver arribat a aquella execució ideal que fa oblidar al que escolta de la realitat brutal del viure. Em sembla que m'hauré d'accontentar amb quelcom de menys però les ganes hi són. En Mas va fer un miracle, es veia que havia estudiat l'obra, que l'entenia i que l'estimava; si bé ell podia escollir els elements que volia; a l'Orfeoó havem d'esperar que vinguin els que s'avorreixen de passejar per la rambla, d'anar a fer caramboles, d'anar a veure cama al *temple de l'art* havem d'esperar que vinguin les senyoretetes que no siguin cursis, que van molt escasses, i és clar que amb els elements que un pot —i no els que un vol— costa molt d'arribar una mica amunt.

I ara prou molestar-lo, estimat mestre. Per acabar, sols li prego que cregui en el respecte i l'amor de son affm. i humil admirador

Lluís Millet

(sense data d'any)

Orfeoó Català. Pl. de Sant Just, núm. 4. Particular
Barcelona, 5 juliol
S.D. Felip Pedrell

Molt estimat mestre: Vaig rebre els coros d'en Cui, per la qual cosa li dono les gràcies. Com tot el que he vist d'aquest home, són ben interessants. La temporada d'hivern que ve en farem conèixer alguns, si Déu ho vol.

¿Diu que s'ha encarregat de la direcció dels «Pirineus» en Goula?
¿Vol dir que no hi farà alguna macarronada?

Aquests dies he rellegit la seva obra i veritablement la trobo ben única dintre el moviment musical modern. La saba de la polifonia clàssica religiosa li dóna un tremp viril, mentre que la saba popular la caracteritza amb originalitat.

Sempre de vostè humil devot i amic

Lluís Millet

64

(sense data d'any, paper endolat)

La Figuera, 10 agost

Estimat mestre: Em dispensarà la mandra però la naturalesa xucla molt temps i tots els sentits. Un s'embadaleix mirant les muntanyes, estirant-se, fent sardana, unes amb les altres fent rodona ampla; segons l'hora borroses per la calitja de l'estiu, a «claros» destacant-se en la blavor del cel en un matí serè. Però el més «hermós» és la posta de sol, variant de vestit segons els núvols, sempre amb una calma serenament trista. ¡Quina gradació de colors més hermosos, del vermell fins al blau verdós! Quina gradació de colors! ¡I per tot quina vida! Per l'espai, els núvols i ocells il·luminats pel gran sol el Rei vermell; i el vent suau o furiós movent arbres i mates i els insectes sota l'herba ja mig seca per la cremor de l'estiu i el belar de les ovelles, ¡tot plegat quina harmonia!

Però, prou, que vostè acabarà la paciència i no diria el que li tinc de dir, que és el que altres vegades o sempre li he de dir! Déu li pagui. Ja vaig tenir una alegria quan vaig llegir en Marcos Jesús Bertran com l'envestia, i va venir l'article i sinó que quasi em va avergonyir, salto d'alegria. Alegria perquè a la gent convé que se'ls digui sovint les coses i que els les digui qui sap i pot, perquè encara ho estimen massa allò de les trompes i els violins a l'església. I vergonya per totes aquelles carícies de la seva paternal estimació envers aquest mal músic. Però alabat sia Déu i Ell li pagui perquè les amoretes són més d'estimar com menys interessades.

De seguida que rebí la seva última carta vaig escriure a l'Orfeo perquè fessin treure de seguida la còpia del «Don Joan i Don Ramon» i li envien de seguida a vostè per correu i certificat.

L'Orfeo ha enviat tres delegats a Bruges per als «Assises» (?) de música religiosa que s'hi celebren. A mi em convé reposar i per això

estic dalt en una casa de pagès, enmig de molta aviram i bestiar, i gran aire i gran sol però per això sempre seu de cor

Lluís Millet

Si em vol escriure, li estimaré de cor; faci-ho a l'Orfeo que ja me l'enviaran perquè la direcció d'aquí és una mica enredada.

Espero amb fruïció la revista pròxima de La Vanguardia. Ataqüi fort als barroers, que són immensos.

65

(sense data d'any)

El Masnou, 6 setembre

S.D. Felip Pedrell

Estimat mestre: Magnífic això dels «Pirineus» a Sagunto; son escenari pot resultar fins una festa ben bé nostra i desensopir una mica la gentil València, que encara sembla més mora que catalana. Tot català, ben català ha de ser, ja que l'obra és catalana.

L'esperit català encara és fort i té gèrmens de vida per segles. Si veiés, mestre, com reviscola el jovent d'avui dia. El sol nom de Catalunya encén la imaginació del jovent i se'l veu moure inquiet com presentint la resurrecció de la pàtria.

Obres que recordin nostres grandeses ajuden a aquest desvetllament, desperten energies de raça tot fent al poble conscient de sa idiosincràsia.

I quan fóra, això de Sagunto? Set dies són molts dies pels que han de deixar la feina, com passa amb la gran majoria de nostres coristes. Jo ho remouré ben bé tot perquè per nostra part no es perdi, mirant de vèncer els obstacles que segurament sorgiran.

Vinguen, doncs, detalls.

Queda sempre de vostè amic de tot cor i servidor

Lluís Millet

(sense data)

Orfeó Català. Pl. de Sant Just, núm. 4 - Barcelona
S.D. Felip Pedrell

Sempre estimat mestre: En va una de bona: el mestre de capella de la Catedral, en Marraco, fa uns quants dies em demanà si li volia deixar mirar les partitures dels «Passio» de Victoria; jo les hi vaig deixar mirar, i fa dos dies que m'ha demanat permís per treure'n còpies, crec que per cantar aquest any; jo li he contestat que sense el permís de vostè, que tingué la bondat d'enviar-me-les, no podia fer-ho. Sembla que hi deu haver alguna indicació del Bisbe perquè la música vagi una mica «seria» per Setmana Santa.

Jo no he volgut fer-ho sense son consentiment, perquè he pensat que si molt convé aquest senyor ni s'ha subscrit a la publicació Victoria. Amb això vostè dirà. Espero sa resposta per a transmetre-la a en Marraco. Ell d'això en farà bombo en els diaris, el mal que en farà una destrossa segurament, però de totes maneres no sé si convé per a propaganda de la cosa; estic en dubte.

Què me'n diu de l'espetec de l'embarg de la senyera? A nosaltres no ens anà mal. L'ovació del Liceu fou una cosa única. Tot fa propaganda. Crec que haurà vist (?) l'Abadal, hauran parlat a veure què s'ha de fer.

Tinc el temps just. Avui va la «Novena». Quina meravella! Tots hi hem fet el que hem pogut. A veure què en sortirà.

He escampat fulls Victoria a qui m'ha semblat que aprofitarien. Ha rebut noves adhesions?

Espero lletra seva. Son deixeble i amic i admirador de cor

Lluís Millet

Desitjo de veres que hagi millorat sa filla. ¡Sort que les penes enforteixen els homes d'ànima bona!

(sense data)

Orfeó Català.

Barcelona, Sr. D. Felip Pedrell

Molt estimat mestre: Mil enhorabones per les festes de Bilbao. Jo vaig estar a punt de comparèixer-hi perquè el cor em deia que fóra cosa bona. Ara que he llegit sa carta fins en tinc remordiment d'haver-hi faltat.

El de Montserrat, endavant. Nosaltres treballem el possible perquè la Missa tingui una execució digna del gran Victoria, fent assaigs quasi diaris. La dificultat més grossa per a vèncer està a arribar a empapar-se de la tonalitat antiga, la qual al principi desorienta els coristes nous en el gènere. Els nois contralt m'he vist obligat a reforçar-los per primers tenors, el mateix que hagué de fer l'amic Mas, d'altra manera no es sentirien prou els greus. Un consell vull demanar-li i és si creu de bon gust en alguna part de la missa fer callar part del cor i fins en certs moments fer cantar a *soli*. Li estimaré em doni el seu parer.

Crec molt convenient que vostè indiqui al P. Guzman alguna cosa sobre la música d'orgue que faci executar el dia de la Missa. Cabezón al costat de Victoria! Quina parella! Abans de la festa penso anar a Montserrat per posar-me d'acord amb dit mestre.

Quant a cantar alguna estrofa dels Goigs de Brudieu, fóra cosa molt bella, per la qual cosa estic disposat a fer tots els esforços. El número de la *Ilustracion* on vostè em dava notícia és el 196 del 15 de març del corrent any. Espero que vostè ens farà la gràcia de transcriure dits Goigs i ens els enviarà al més prompte possible. I per més endavant si ens pogués enviar algun madrigal català de dit autor! Perquè vostè, estimat mestre, ha de ser nostre *pare pedaç*.

Ara li haig de dir que tots els de l'Orfeó estem agraïdíssims que vostè es digni despenjar la ploma per escriure alguna cançó per a aquests pobres cantaires, que tindrem gran goig a cantar alguna cançó de la *terra* vestida d'harmonia per l'autor dels «Pirineus», la grandiosa trilogia.

Difícil m'és consignar com estimo els bons desitjos de vostè per a l'Orfeó i per ma pobra persona. Sols li diré que això m'anima a treballar de ferm per l'art veritat, prenent exemple de qui com vostè lluita sempre contra la ignorància del *vulgo* de dalt i de baix sense

defallir mai, sempre amb aquest entusiasme veritablement raríssim en nostra nació de toreros i flamenques i burgesos sense ideals. Ànimes petites, miserables, que si es serveixen de l'art és com d'un gerro per adornar el saló. Cregui que fóra llàstima que compreguessin els Victoria i Morales; no en són dignes.

Les «Catalanesques» no estan reeditades. No el puc servir, o millor, no em puc servir a mi mateix. Potser més endavant ho faci; és música tan humil, aquella. Si de cas, vostè serà el primer a tenir-ne notícia.

Mani i disposi de son humil admirador servidor agraïdíssim que
b.s.m.

Lluís Millet

No havem rebut encara les *Revistes*. Aquests correus!